www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article / Araştırma Makalesi

The Tabuk Expedition and The Isolation of Offense Vs. The Literature of Forgiveness: The Story of Kâ'b b. Mâlik in Light of Surah At-Tawbah (Verses 117-118) and The Process of Social Reintegration [*]

Tebük Seferi Bağlamında Suçun Tecridi ve Affın Edebiyatı: Tevbe Suresi 117-118. Ayetler Işığında Kâ'b b. Mâlik Kıssası ve Topluma Kazandırma Süreci

Şenol Budak [**] - Sait Uylaş [***]

Abstract: This study comprehensively examines the fifty-day social isolation and divine pardon experienced by the poet-companion Kâ'b b. Mâlik and his two companions, who failed to join the Expedition of Tabuk without a valid excuse, in line with the immanent and transcendent analysis (understanding-explanation) stages of Lucien Goldmann's Genetic Structuralism methodology. At the outset of the study, the historical, geopolitical, and socio-spatial dynamics of the Expedition of Tabuk are examined, while the logistical conditions along the Al-Madīnah–Tabuk line are evaluated alongside geographic field studies and meteorological data from the *Farīq al-Ṣaḥrā'* (Desert Team) research group. Upon this geographical framework, the poet's violation of the social contract, sense of responsibility, and "crime of inaction" are analyzed. In the primary analysis phase, Verses 117–118 of Surah At-Tawbah and the narratives in the *Kutub al-Sittah* are evaluated within the context of word and sentence-level semantic relationships, uncovering the dialectic of spatial contraction, psychological isolation, and divine pardon through prominent literary devices such as contrast, metaphor, simile (tashbīh) and trope (*isti'arah*). According to the findings of the research, which relies on a qualitative document analysis design, the image of the "desert and earth", which symbolizes absolute freedom in classical Arabic poetry, transforms through the trope and contrast framework in the verse from an objective vastness into a personal cell and a space of psychological contraction. While climatic analyses illustrate the reality of the campaign under scorching summer heat alongside the poet's delusion of

[*] This study was prepared by drawing upon the theoretical and methodological insights of research supported by the Atatürk University BAP Unit under Doctoral Thesis Project No. SDK-2023-12324.
Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi BAP Birimi tarafından desteklenen SDK-2023-12324 numaralı Doktora Tezi Projesi kapsamında yürütülen araştırmaların kuramsal ve yöntemsel birikiminden yararlanılarak üretilmiştir.

[**] Corresponding Author: Ph.D. Student., Ataturk University, Institute of Social Sciences, Department of Arabic Language and Literature
Sorumlu Yazar: Doktora Öğrencisi., Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
ORCİD https://orcid.org/0009-0008-1250-9492
senol.budak20@ogr.atauni.edu.tr
[***] Prof. Dr., Ataturk University, Faculty of Literature, Department of Arabic Language and Literature
Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCİD https://orcid.org/0000-0003-0778-8972
saituylas@atauni.edu.tr

Cite as/ Atıf: Budak, Ş., & Uylaş, S. (2026). The Tabuk expedition and the isolation of offense vs. the literature of forgiveness: The story of Kâ'b b. Mâlik in light of surah at-Tawbah (verses 117-118) and the process of social reintegration / Tebük seferi bağlamında suçun tecridi ve affın edebiyatı: Tevbe suresi 117-118. Ayetler ışığında Kâ'b b. Mâlik kıssası ve topluma kazandırma süreci. *Turkish Studies - Language and Literature*, *21*(Ö1), 513-557. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer], Ankara Bilim University Publications. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.95473
Received/Geliş: 18 July/Temmuz 2026
Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026
Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026
Checked by plagiarism software

complacency, the rejection during isolation of an asylum offer from the Ghassanid court confirms that the sanction imposed did not produce anti-system alienation in the individual, but instead reinforced political and literary loyalty. As a result of the study, it is observed that the relevant texts do not construct an exclusionary discourse pushing the perpetrator outside the social structure, but rather build an literature of "restorative" pardon that triggers internal moral reckoning and culminates in a public ceremony of acceptance. This religious-literary rhetoric, which positions isolation as a collective rehabilitation tool while preserving individual criminal responsibility, is evaluated as offering a universal and historical source of theoretical inspiration for "restorative justice" models in modern criminology and the sociology of punishment.

Keywords: Expedition of Tabuk, surah at-Tawbah 117-118, Kâʻb b. Mâlik, sociology of literature, isolation, restorative justice.

Öz: Bu çalışma, Tebük Seferi'ne mazeretsiz katılmayan şair sahabî Kâʻb b. Mâlik ile iki arkadaşının maruz kaldığı 50 günlük sosyal tecrit ve ilahî af sürecini; Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık metodolojisinde yer alan içkin ve aşkın çözümleme (anlama-açıklama) aşamaları doğrultusunda bütüncül bir yaklaşımla incelemektedir. Çalışmamızın başında Tebük Seferi'nin tarihsel, jeopolitik ve sosyo-mekânsal dinamikleri ele alınmış; Medine-Tebük hattındaki lojistik koşullar Ferîku's-Sahra (Çöl Takımı) araştırma grubunun coğrafî saha incelemeleri ve meteorolojik verileri eşliğinde değerlendirilmiştir. Bu coğrafî zemin üzerinde; şairin toplumsal sözleşmeyi ihlali, sorumluluk bilinci ve "eylemsizlik suçu" analiz edilmiştir. Temel tahlil safhasında Tevbe Suresi 117-118. ayetler ve Kütüb-i Sitte rivayetleri sözcük ve cümle anlam ilişkileri bağlamında ele alınmış; metinde öne çıkan tezat, mecaz, teşbih ve istiâre sanatları aracılığıyla mekânsal daralma, psikolojik tecrit ve af diyalektiği ortaya konmuştur. Nitel doküman incelemesi desenine dayanan araştırmanın bulgularına göre; klasik Arap şiirinde mutlak hürriyeti simgeleyen "çöl ve yeryüzü" imgesi, ayetteki istiâre ve tezat kurgusuyla nesnel genişliğine rağmen kişisel bir hücreye ve psikolojik bir daralma alanına dönüşmüştür. İklimsel analizler seferin kavurucu yaz sıcağındaki gerçekliği ile şairin rehavet yanılgısını gösterirken; tecrit esnasında Gassânî sarayından gelen sığınma teklifinin reddi, uygulanan yaptırımın bireyde sistem karşıtı bir yabancılaşma üretmediğini, aksine politik ve edebî sadakati pekiştirdiğini doğrulamıştır. Çalışma sonucunda, ilgili metinlerin faili toplumsal yapının dışına iten dışlayıcı bir söylem üretmediği; aksine içsel vicdan muhasebesini tetikleyen ve kamusal bir kabul töreniyle nihayete eren "onarıcı" bir af edebiyatı inşa ettiği görülmüştür. Cezanın şahsiliğini koruyarak tecridi kolektif bir rehabilitasyon aracı olarak konumlandıran bu dinî-edebî retoriğin, modern kriminoloji ve ceza sosyolojisindeki "onarıcı adalet" (*restorative justice*) modellerine evrensel ve tarihsel düzeyde kuramsal bir ilham kaynağı sunduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Tebük seferi, Tevbe suresi 117-118, Kâʻb b. Mâlik, edebiyat sosyolojisi, tecrit, onarıcı adalet*.

Structured Abstract:

This study aims to analyze the fifty-day linguistic and social isolation of Kâ‘b b. Mâlik, Mürâre b. er-Rebî‘, and Hilâl b. Ümeyye, who failed to join the Expedition of Tabuk without a valid excuse during the formative era of the al-Madīnah community, from an interdisciplinary perspective. Grounded in Lucien Goldmann’s methodology of Genetic Structuralism, the research examines word and sentence-level semantic relationships alongside literary tropes. It seeks to elevate the historical narrative of Surah At-Tawbah, verses 117–118, beyond traditional legal rulings or mere sermonic accounts. Accordingly, it explores the sociological role of intellectual and artist responsibility during moments of crisis in early Islamic society, assessing the relational control mechanisms applied against collective disobedience and their impact on both the individual and society. In doing so, it aims to bridge a key gap in classical commentary (*tafsir*) and prophetic biography (*sirah*) literature by building a modern, objective, and conceptual link between punitive rhetoric and contemporary restorative justice models.

This research conducts an interdisciplinary text analysis focusing on the sociology of literature and linguistic semantics, utilizing a document analysis design within qualitative research methods. The theoretical framework relies on Goldmann’s Genetic Structuralism, specifically its dual phases of immanent understanding (textual analysis) and transcendent explanation (contextualization). In the immanent understanding phase, Quranic verses and Hadith texts were analyzed for semantic relationships, using literary devices such as antithesis, metaphor, simile, and allegory to map out themes of spatial contraction, psychological isolation, and the dialectic of forgiveness. In the transcendent explanation phase, these internal semantic and rhetorical shifts were integrated with the institutionalization of the al-Madīnah state, the harsh climatic reality of the "Army of Hardship" (*Jaysh al-Usrah*), and contemporary socio-political dynamics to establish structural homology (isomorphism) between internal text structures and external historical realities. The dataset comprises Surah At-Tawbah 117–118, core Hadith collections (Bukhari, Muslim), classical historical records, and geographical field surveys along with historical climate data from the *Fareeq al-Sahra* research group. Data were decoded using historical-textual analysis, linguistic-semantic examination, and sociological readings.

Analyzing the narrative of Kâ‘b b. Mâlik within the context of the Tabuk Expedition yielded several key qualitative findings regarding the isolation of the offense and the rhetoric of forgiveness, illustrating how structural restoration re-integrates the individual into society. The social order, tested by strategic and logistical demands, demonstrated the political and legal authority's institutional maturity in establishing public discipline, elevating obedience to the Prophet beyond a purely theological duty into a cornerstone of state governance. Furthermore, the sanction operated not as a stigmatizing exile, but as an inclusive, rehabilitative process aimed at guiding the individual through deep internal reflection.

The whole community's adherence to the boycott reinforced shared moral values without violating the principle of individual responsibility. Guilt became a shared struggle, and forgiveness a collective cleansing. Upon the revelation of divine forgiveness, Kâ‘b b. Mâlik’s warm reception at the al-Madīnah Mosque demonstrated that the system restored the individual to his former status based on honesty (*sidq*), offering a concrete model of restorative integration. The Prophet's approach isolated the offense of inaction to prevent it from spreading throughout the community. Kâ‘b’s immediate rejection and burning of an asylum offer from the Ghassanid court during his isolation confirms that the sanction did not breed alienation; instead, it strengthened his commitment to honesty and prophetic authority.

Chronological analysis using historical data on date estimates (*hars*), harvest times, and climate patterns refutes traditional assumptions that the expedition began in Rajab (October). Instead, the army departed al-Madīnah in mid-August or early September, returning in mid-autumn (Rajab). This environmental reality highlights the tension between personal comfort and absolute dedication. Furthermore, the 30,000-strong army traveled along the flat, water-rich "al-Jaw–Darb al-Bakrah–Tabuk" route at an average speed of 40–50 km per day to avoid the hazardous lava fields (*Harrah*). This rapid, disciplined movement widened the gap between individual intent and reality, disrupting Kâ‘b’s expectation of catching up and finalizing his offense through determinist delay.

Textual analysis reveals that Quranic rhetoric inverted psychological perceptions. The image of the "desert/earth", traditionally representing absolute freedom in classical Arabic poetry, was reshaped through metaphor and antithesis into a psychological cell: "the earth, vast as it is, felt narrow to them." Structural conjunctions (*fa* and *thumma*) reflected human hesitation, while indefinite forms heightened collective

awareness. As divine forgiveness arrived, rigid phrasing gave way to gentler semantic choices, illustrating a textual transition toward spiritual relief (*inshirah*).

This study demonstrates that the narrative of Kâ'b b. Mâlik in Surah At-Tawbah 117–118 and the Hadith literature builds a rhetoric of restorative forgiveness rather than an excluding, stigmatizing penalty. Utilizing Goldmann's immanent understanding and transcendent explanation, the research decodes how semantic shifts mirror psychological states, turning open landscapes into spaces of internal restriction during isolation, followed by semantic and spatial relief upon divine pardon. Rather than producing systemic alienation, the socio-spatial sanction reinforced political and literary loyalty, as shown by Kâ'b's refusal of foreign asylum. Ultimately, this historical narrative grounds the transformative power of truthfulness (*sidq*) through linguistic and sociological parameters, offering a timeless theoretical blueprint for modern models of restorative justice in criminology and penal sociology.

Keywords: Expedition of Tabuk, surah at-Tawbah 117-118, Kâ'b b. Mâlik, sociology of literature, isolation, restorative justice.

الملخص البنيوي:

تهدف هذه الدراسة إلى تحليل العزلة اللغوية والاجتماعية التي استمرت خمسين يوماً على كعب بن مالك ومرارة بن الربيع وهلال بن أمية، الذين تخلفوا عن غزوة تبوك دون عذر مقبول في مرحلة تشكّل المجتمع المدني بالمدينة المنورة، وذلك من منظور بيني. وتستند الدراسة إلى منهج البنيوية التكوينية عند لوسيان غولدمان، فتتناول العلاقات الدلالية على مستوى الكلمة والجملة إلى جانب الصور البلاغية، وتسعى إلى الارتقاء بالسرد التاريخي في الآيتين 117–118 من سورة التوبة فوق الأحكام الفقهية التقليدية أو العرض الوعظي المحض. ومن ثم تبحث في الدور الاجتماعي لمسؤولية المثقف والفنان في لحظات الأزمة داخل المجتمع الإسلامي المبكر، وتقيّم آليات الضبط العلائقي المطبّقة في مواجهة العصيان الجماعي وأثرها في الفرد والمجتمع على حد سواء. وبذلك تروم سدّ ثغرة أساسية في أدبيات التفسير والسيرة النبوية، عبر إقامة صلة معاصرة وموضوعية ومفاهيمية بين الخطاب العقابي ونماذج العدالة التصالحية الحديثة.

يجري هذا البحث تحليلاً نصياً بينياً يتمحور حول سوسيولوجيا الأدب والدلالة اللغوية، معتمداً تصميم تحليل الوثائق ضمن مناهج البحث النوعي. ويقوم الإطار النظري على البنيوية التكوينية عند غولدمان، ولا سيما مرحلتيها: الفهم المحايث (تحليل النص) والتفسير المتعالي (وضع النص في سياقه). ففي مرحلة الفهم المحايث حُلّلت الآيات القرآنية ونصوص الحديث من حيث علاقاتها الدلالية، مع الاستعانة بأدوات بلاغية كالطباق والاستعارة والتشبيه والتمثيل، لرسم معالم موضوعات الانقباض المكاني والعزلة النفسية وجدلية العفو. وفي مرحلة التفسير المتعالي رُبطت هذه التحولات الدلالية والبلاغية الداخلية بتأسيس دولة المدينة المنورة، وبالواقع المناخي القاسي لـ«جيش العسرة»، وبالديناميات الاجتماعية والسياسية المعاصرة، بغية إثبات التماثل البنيوي بين بنى النص الداخلية والوقائع التاريخية الخارجية. وتتكوّن مدونة البحث من الآيتين 117–118 من سورة التوبة، وأمهات كتب الحديث (البخاري ومسلم)، والمصادر التاريخية الكلاسيكية، ومسوح جغرافية ميدانية مع بيانات مناخية تاريخية من فريق «الصحراء» (Fareeq al-Sahra) البحثي. وفُكّت شفرة البيانات بالتحليل التاريخي النصي، والفحص اللغوي الدلالي، والقراءات السوسيولوجية.

أفضى تحليل رواية كعب بن مالك في سياق غزوة تبوك إلى جملة من النتائج النوعية المتعلقة بعزل الذنب وبلاغة العفو، تبيّن كيف تعيد الاستعادةُ البنيوية دمجَ الفرد في المجتمع. فقد أظهر النظام الاجتماعي، وقد امتحنته متطلبات الاستراتيجية واللوجستيات، نضجاً مؤسسياً لدى السلطة السياسية والتشريعية في إرساء الانضباط العام، إذ ارتقت طاعة النبي من واجب ديني محض إلى ركن من أركان إدارة الدولة. كما لم يعمل الجزاء بوصفه نفياً موصِماً، بل بوصفه مساراً شاملاً وتأهيلياً يرمي إلى مرافقة الفرد في تأمّل داخلي عميق.

وقد عزّز التزامُ الجماعة كلها بالمقاطعة القيمَ الأخلاقية المشتركة دون المساس بمبدأ المسؤولية الفردية؛ فصار الذنب صراعاً مشتركاً، وصار العفو تطهيراً جماعياً. وعند نزول العفو الإلهي، دلّ استقبال كعب بن مالك استقبالاً حاراً في مسجد المدينة على أنّ النظام أعاد الفرد إلى منزلته السابقة استناداً إلى الصدق، وقدّم بذلك نموذجاً ملموساً للإدماج التصالحي. وقد عزل نهجُ النبي ذنبَ القعود لئلا يسري في سائر الجماعة. ويؤكد رفض كعب الفوري لعرض اللجوء الذي جاءه من بلاط الغساسنة وإحراقُه الرسالة أثناء عزلته أنّ الجزاء لم يولّد اغتراباً، بل زاد تمسكه بالصدق وبالسلطة النبوية.

ويدحض التحليل الزمني المستند إلى معطيات تاريخية عن تقدير الثمار (الخَرْص) ومواعيد الحصاد والأنماط المناخية الافتراضَ التقليدي القائل إن الحملة بدأت في رجب (أكتوبر). فقد خرج الجيش من المدينة في منتصف أغسطس أو مطلع سبتمبر، وعاد في منتصف الخريف (رجب). ويبرز هذا الواقع البيئي التوتر بين الراحة الشخصية والتفاني المطلق. كذلك سار الجيش، وقوامه ثلاثون ألف مقاتل، على الطريق المستوي الغني بالماء «الجوّ – درب البكرة – تبوك» بمتوسط 40–50 كيلومتراً في اليوم، تفادياً للحرّات الوعرة. وقد وسّعت هذه الحركة السريعة المنضبطة الفجوة بين النية والواقع، وأربكت توقّع كعب أن يلحق بالجيش، فاكتمل ذنبه بفعل تسويفٍ جبريّ الطابع.

ويكشف التحليل النصي أنّ البلاغة القرآنية قلبت التصورات النفسية؛ فصورة «الصحراء/الأرض» التي تمثّل في الشعر العربي الكلاسيكي الحرية المطلقة أُعيد تشكيلها بالاستعارة والطباق إلى زنزانة نفسية: «وضاقت عليهم الأرض بما رحبت». وعكست أدوات العطف البنيوية (الفاء وثمّ) تردّد الإنسان، بينما رفعت صيغ التنكير وعي الجماعة. ومع بلوغ العفو الإلهي، أفسح التعبير المتصلب مكانه لخيارات دلالية ألين، في انتقال نصي نحو الانشراح الروحي.

تبيّن هذه الدراسة أنّ رواية كعب بن مالك في الآيتين 117–118 من سورة التوبة وفي أدبيات الحديث تبني بلاغة للعفو التصالحي، لا عقوبةً إقصائية موصِمة. وبالاستناد إلى الفهم المحايث والتفسير المتعالي عند غولدمان، يفكّ البحث كيف تعكس التحولات الدلالية الحالات النفسية، فتتحول المناظر المفتوحة إلى فضاءات تضييق داخلي أثناء العزلة، يعقبها انفراج دلالي ومكاني عند العفو الإلهي. وبدلاً من أن يُنتج الجزاء الاجتماعي المكاني اغتراباً منهجياً، فقد رسّخ الولاء السياسي والأدبي، كما يتجلى في رفض كعب اللجوء الأجنبي. وفي المحصلة، يؤسس هذا السرد التاريخي للقوة التحويلية للصدق عبر معايير لغوية واجتماعية، مقدّماً مخططاً نظرياً لا يرتبط بزمن لنماذج العدالة التصالحية الحديثة في علم الإجرام وسوسيولوجيا العقاب.

الكلمات المفتاحية: غزوة تبوك، سورة التوبة 117–118، كعب بن مالك، سوسيولوجيا الأدب، العزلة، العدالة التصالحية.

Résumé Structuré:

Cette étude analyse, dans une perspective interdisciplinaire, les cinquante jours d'isolement linguistique et social subis par Kâ‘b b. Mâlik, Mürâre b. er-Rebî‘ et Hilâl b. Ümeyye, qui n'avaient pas rejoint l'expédition de Tabuk sans excuse valable, à l'époque où la communauté de Médine prenait forme. Fondée sur le structuralisme génétique de Lucien Goldmann, elle examine les relations sémantiques au niveau du mot et de la phrase ainsi que les figures littéraires, afin de replacer le récit historique des versets 117-118 de la sourate at-Tawba au-delà des seuls jugements juridiques traditionnels ou du simple discours homilétique. Elle s'intéresse ainsi au rôle sociologique de la responsabilité de l'intellectuel et de l'artiste en temps de crise dans la société islamique primitive, et évalue les mécanismes de contrôle relationnel appliqués contre la désobéissance collective, ainsi que leur effet sur l'individu comme sur la société. Elle vise de la sorte à combler une lacune importante de la littérature exégétique (tafsir) et biographique (sira), en établissant un lien moderne, objectif et conceptuel entre la rhétorique punitive et les modèles contemporains de justice restaurative.

La recherche procède à une analyse textuelle interdisciplinaire, centrée sur la sociologie de la littérature et la sémantique linguistique, selon un devis d'analyse documentaire relevant des méthodes qualitatives. Le cadre théorique repose sur le structuralisme génétique de Goldmann, en particulier sur ses deux phases : la compréhension immanente (analyse du texte) et l'explication transcendante (mise en contexte). Dans la phase de compréhension immanente, les versets coraniques et les textes de hadith ont été analysés quant à leurs relations sémantiques, au moyen de procédés littéraires tels que l'antithèse, la métaphore, la comparaison et l'allégorie, pour cartographier les thèmes de la contraction de l'espace, de l'isolement psychologique et de la dialectique du pardon. Dans la phase d'explication transcendante, ces déplacements sémantiques et rhétoriques internes ont été mis en relation avec l'institutionnalisation de l'État de Médine, la dureté climatique de l'« armée de la détresse » (Jaysh al-‘Usra) et les dynamiques sociopolitiques contemporaines, afin d'établir une homologie structurale (isomorphisme) entre les structures internes du texte et les réalités historiques externes. Le corpus comprend la sourate at-Tawba 117-118, les grands recueils de hadiths (Bukhari, Muslim), des sources historiques classiques, des relevés géographiques de terrain ainsi que des données climatiques historiques du groupe de recherche Fareeq al-Sahra. Les données ont été décodées par l'analyse historico-textuelle, l'examen linguistico-sémantique et des lectures sociologiques.

L'analyse du récit de Kâ‘b b. Mâlik dans le contexte de l'expédition de Tabuk a produit plusieurs résultats qualitatifs sur l'isolement de la faute et la rhétorique du pardon, et montre comment la restauration structurelle réintègre l'individu dans la société. L'ordre social, mis à l'épreuve par les exigences stratégiques et logistiques, a révélé la maturité institutionnelle de l'autorité politique et juridique dans l'instauration de la discipline publique : l'obéissance au Prophète cessait d'être un simple devoir théologique pour devenir une pierre angulaire de la gouvernance de l'État. La sanction n'a en outre pas fonctionné comme un exil stigmatisant, mais comme un processus inclusif et rééducatif visant à accompagner l'individu dans une profonde réflexion intérieure.

L'adhésion de toute la communauté au boycott a renforcé les valeurs morales partagées sans porter atteinte au principe de responsabilité individuelle. La faute est devenue un combat partagé, et le pardon une purification collective. Lorsque le pardon divin fut révélé, l'accueil chaleureux réservé à Kâ‘b b. Mâlik à la mosquée de Médine a montré que le système rétablissait l'individu dans son statut antérieur sur la base de la sincérité (sidq), offrant un modèle concret d'intégration restaurative. L'approche du Prophète a isolé la faute d'inaction afin d'empêcher sa propagation dans la communauté. Le rejet immédiat par Kâ‘b, qui brûla l'offre d'asile de la cour ghassanide pendant son isolement, confirme que la sanction n'a pas engendré d'aliénation ; elle a au contraire renforcé son attachement à la sincérité et à l'autorité prophétique.

L'analyse chronologique fondée sur les données historiques relatives à l'estimation des dattes (hars), aux périodes de récolte et aux régimes climatiques réfute l'idée traditionnelle selon laquelle l'expédition aurait commencé en rajab (octobre). L'armée a en réalité quitté Médine à la mi-août ou début septembre, pour revenir à la mi-automne (rajab). Cette réalité environnementale met en lumière la tension entre le confort personnel et le dévouement absolu. Par ailleurs, l'armée de trente mille hommes a suivi la route plane et riche en eau « al-Jaw – Darb al-Bakra – Tabuk », à une vitesse moyenne de 40 à 50 km par jour, pour éviter les dangereux champs de lave (Harra). Ce déplacement rapide et discipliné a creusé l'écart entre l'intention individuelle et la réalité, ruinant l'espoir de Kâ'b de rattraper l'armée et consommant sa faute par un retard devenu déterministe.

L'analyse textuelle montre que la rhétorique coranique a inversé les perceptions psychologiques. L'image du « désert/de la terre », qui représente traditionnellement la liberté absolue dans la poésie arabe classique, est remodelée par la métaphore et l'antithèse en cellule psychologique : « la terre, malgré son immensité, leur parut étroite ». Les conjonctions structurelles (fa et thumma) traduisent l'hésitation humaine, tandis que les formes indéfinies accentuent la conscience collective. À l'arrivée du pardon divin, la formulation rigide cède la place à des choix sémantiques plus doux, ce qui illustre un passage textuel vers l'apaisement spirituel (inshirah).

Cette étude montre que le récit de Kâ'b b. Mâlik dans la sourate at-Tawba 117-118 et dans la littérature du hadith construit une rhétorique du pardon restauratif plutôt qu'une peine d'exclusion et de stigmatisation. En mobilisant la compréhension immanente et l'explication transcendante de Goldmann, la recherche décrypte la manière dont les déplacements sémantiques reflètent les états psychologiques : les paysages ouverts deviennent des espaces de restriction intérieure pendant l'isolement, avant un soulagement sémantique et spatial au moment du pardon divin. Loin de produire une aliénation systémique, la sanction socio-spatiale a consolidé la loyauté politique et littéraire, comme le montre le refus de l'asile étranger par Kâ'b. En définitive, ce récit historique fonde le pouvoir transformateur de la véracité (sidq) à partir de paramètres linguistiques et sociologiques, et offre un modèle théorique intemporel pour les approches modernes de la justice restaurative en criminologie et en sociologie pénale.

Mots-clés: Expédition de Tabuk, sourate at-Tawba 117-118, Kâ'b b. Mâlik, sociologie de la littérature, isolement, justice restaurative.

Resumen Estructurado:

Este estudio se propone analizar, desde una perspectiva interdisciplinar, los cincuenta días de aislamiento lingüístico y social de Kâ'b b. Mâlik, Mürâre b. er-Rebî' y Hilâl b. Ümeyye, quienes no se unieron a la expedición de Tabuk sin una excusa válida durante la etapa formativa de la comunidad de Medina. Con base en el estructuralismo genético de Lucien Goldmann, la investigación examina las relaciones semánticas a nivel de palabra y de oración, junto con los tropos literarios, y busca situar el relato histórico de los versículos 117-118 de la sura at-Tawba más allá de los dictámenes jurídicos tradicionales o de la mera exposición homilética. En consecuencia, explora el papel sociológico de la responsabilidad del intelectual y del artista en momentos de crisis en la sociedad islámica temprana, y evalúa los mecanismos de control relacional aplicados contra la desobediencia colectiva y su repercusión tanto en el individuo como en la sociedad. Con ello pretende cubrir un vacío importante en la literatura de exégesis (tafsir) y de biografía profética (sira), construyendo un vínculo moderno, objetivo y conceptual entre la retórica punitiva y los modelos contemporáneos de justicia restaurativa.

La investigación realiza un análisis textual interdisciplinar centrado en la sociología de la literatura y la semántica lingüística, con un diseño de análisis documental propio de los métodos cualitativos. El marco teórico se apoya en el estructuralismo genético de Goldmann, en concreto en sus dos fases: la comprensión inmanente (análisis del texto) y la explicación trascendente (contextualización). En la fase de comprensión inmanente se analizaron las relaciones semánticas de los versículos coránicos y de los textos de hadices, recurriendo a recursos literarios como la antítesis, la metáfora, el símil y la alegoría para trazar los temas de la contracción espacial, el aislamiento psicológico y la dialéctica del perdón. En la fase de explicación trascendente, estos desplazamientos semánticos y retóricos internos se integraron con la institucionalización del Estado de Medina, la dura realidad climática del «Ejército de la Penuria» (Yaysh al-'Usra) y las dinámicas sociopolíticas contemporáneas, con el fin de establecer una homología estructural (isomorfismo) entre las estructuras internas del texto y las realidades históricas externas. El corpus comprende la sura at-Tawba 117-

118, las colecciones centrales de hadices (Bujari, Muslim), registros históricos clásicos, y estudios geográficos de campo junto con datos climáticos históricos del grupo de investigación Fareeq al-Sahra. Los datos se descodificaron mediante análisis histórico-textual, examen lingüístico-semántico y lecturas sociológicas.

El análisis del relato de Kâ‘b b. Mâlik en el contexto de la expedición de Tabuk arrojó varios hallazgos cualitativos sobre el aislamiento de la falta y la retórica del perdón, y muestra cómo la restauración estructural reintegra al individuo en la sociedad. El orden social, puesto a prueba por las exigencias estratégicas y logísticas, evidenció la madurez institucional de la autoridad política y jurídica para establecer la disciplina pública, al elevar la obediencia al Profeta más allá de un deber puramente teológico hasta convertirla en piedra angular de la gobernanza estatal. Además, la sanción no operó como un destierro estigmatizante, sino como un proceso inclusivo y rehabilitador orientado a acompañar al individuo en una profunda reflexión interior.

La adhesión de toda la comunidad al boicot reforzó los valores morales compartidos sin vulnerar el principio de responsabilidad individual. La culpa pasó a ser una lucha compartida, y el perdón, una purificación colectiva. Cuando se reveló el perdón divino, la cálida acogida de Kâ‘b b. Mâlik en la mezquita de Medina demostró que el sistema devolvía al individuo a su posición anterior sobre la base de la honestidad (sidq), lo que ofrece un modelo concreto de integración restaurativa. El enfoque del Profeta aisló la falta de inacción para evitar que se propagara por toda la comunidad. El rechazo inmediato de Kâ‘b, que quemó la oferta de asilo de la corte gasánida durante su aislamiento, confirma que la sanción no generó alienación; al contrario, fortaleció su compromiso con la honestidad y con la autoridad profética.

El análisis cronológico, basado en datos históricos sobre la estimación de los dátiles (hars), las épocas de cosecha y los patrones climáticos, refuta la suposición tradicional de que la expedición comenzó en rayab (octubre). En realidad, el ejército salió de Medina a mediados de agosto o principios de septiembre y regresó a mediados de otoño (rayab). Esta realidad ambiental pone de relieve la tensión entre la comodidad personal y la entrega absoluta. Por otra parte, el ejército de treinta mil hombres avanzó por la ruta llana y rica en agua «al-Yaw – Darb al-Bakra – Tabuk» a una velocidad media de 40 a 50 km diarios, para evitar los peligrosos campos de lava (Harra). Este desplazamiento rápido y disciplinado amplió la distancia entre la intención individual y la realidad, y frustró la expectativa de Kâ‘b de alcanzar al ejército, de modo que su falta se consumó por un retraso de carácter determinista.

El análisis textual revela que la retórica coránica invirtió las percepciones psicológicas. La imagen del «desierto/la tierra», que en la poesía árabe clásica representa tradicionalmente la libertad absoluta, se remodela mediante la metáfora y la antítesis hasta convertirse en una celda psicológica: «la tierra, con toda su anchura, se les hizo angosta». Las conjunciones estructurales (fa y zumma) reflejan la vacilación humana, mientras que las formas indefinidas intensifican la conciencia colectiva. Con la llegada del perdón divino, la formulación rígida da paso a opciones semánticas más suaves, lo que ilustra una transición textual hacia el alivio espiritual (inshirah).

Este estudio demuestra que el relato de Kâ‘b b. Mâlik en la sura at-Tawba 117-118 y en la literatura de los hadices construye una retórica del perdón restaurativo y no una pena excluyente y estigmatizante. Mediante la comprensión inmanente y la explicación trascendente de Goldmann, la investigación descifra cómo los desplazamientos semánticos reflejan estados psicológicos: los paisajes abiertos se convierten en espacios de restricción interior durante el aislamiento, seguidos de un alivio semántico y espacial tras el perdón divino. Lejos de producir una alienación sistémica, la sanción socioespacial reforzó la lealtad política y literaria, como lo muestra el rechazo de Kâ‘b al asilo extranjero. En última instancia, este relato histórico fundamenta el poder transformador de la veracidad (sidq) mediante parámetros lingüísticos y sociológicos, y ofrece un esquema teórico atemporal para los modelos modernos de justicia restaurativa en la criminología y la sociología penal.

Palabras clave: Expedición de Tabuk, sura at-Tawba 117-118, Kâ‘b b. Mâlik, sociología de la literatura, aislamiento, justicia restaurativa.

结构化摘要：

本研究旨在以跨学科视角，分析凯尔卜·本·马立克（Kâ ‘b b. Mâlik）、穆拉拉·本·拉比尔（Mürâre b. er-Rebî ‘）和希拉勒·本·伍麦叶（Hilâl b. Ümeyye）三人所经历的为期五十天

的语言与社会隔离。三人在麦地那社群形成时期，无正当理由未随军参加塔布克远征。研究以吕西安·戈德曼（Lucien Goldmann）的发生结构主义方法为基础，考察词语与句子层面的语义关系以及文学修辞，力图使《忏悔章》（《古兰经》第9章）第117—118节的历史叙事超越传统的法学裁断或单纯的劝诫式叙述。据此，研究探讨早期伊斯兰社会危机时刻知识分子与艺术家责任的社会学角色，评估针对集体违令行为所施行的关系性控制机制及其对个人与社会的影响。由此，本研究试图弥补经注（tafsir）与圣传（sira）文献中的一项重要空白，在惩罚性话语与当代修复式司法模式之间，构建一种现代、客观且具概念性的联系。

本研究采用质性研究中的文献分析设计，对文学社会学与语言语义学进行跨学科文本分析。理论框架依托戈德曼的发生结构主义，尤其是其两个阶段：内在理解（文本分析）与超越性解释（语境化）。在内在理解阶段，研究分析了古兰经经文与圣训文本的语义关系，借助对照、隐喻、明喻和寓言等修辞手法，勾勒出空间收缩、心理隔绝与宽恕辩证法等主题。在超越性解释阶段，这些内部的语义与修辞转变，被与麦地那国家的制度化、“艰难之军”（Jaysh al-‘Usra）所面对的严酷气候现实，以及当代社会政治动态相整合，以确立文本内部结构与外部历史现实之间的结构同源性（同构）。研究数据包括《忏悔章》第117—118节、主要圣训集（布哈里、穆斯林）、古典史料，以及实地地理考察资料和来自 Fareeq al-Sahra 研究小组的历史气候数据。数据通过历史—文本分析、语言—语义考察与社会学解读进行解码。

结合塔布克远征的背景，对凯尔卜·本·马立克的叙事所作的分析，得出了若干有关过错之隔离与宽恕话语的质性发现，说明结构性修复如何使个人重新融入社会。受战略与后勤需求考验的社会秩序，显示出政治与法律权威在确立公共纪律方面的制度成熟度，使对先知的服从超越单纯的神学义务，成为国家治理的基石。此外，该惩戒并非带有污名色彩的流放，而是一个包容性的、以矫正为导向的过程，旨在引导个人进行深刻的内在反省。

整个社群对抵制措施的遵守，在不违背个人责任原则的前提下，强化了共同的道德价值。罪责成为共同的挣扎，宽恕则成为集体的净化。真主的宽恕降示之后，凯尔卜·本·马立克在麦地那清真寺受到的热情接纳表明，该体系依据诚实（sidq）使个人恢复了原有地位，提供了修复式融入的具体范例。先知的处理方式将怠于行动这一过错隔离开来，以防其在社群中蔓延。凯尔卜在隔离期间当即拒绝并焚毁了加萨尼王廷提供的庇护邀约，这证实该惩戒并未滋生疏离，反而强化了他对诚实与先知权威的忠诚。

依据椰枣估产（hars）、收获时节与气候模式等历史资料所作的年代学分析，推翻了远征始于拉哲卜月（十月）这一传统假定。实际上，军队于八月中旬或九月初离开麦地那，于仲秋（拉哲卜月）返回。这一环境现实凸显了个人安逸与绝对奉献之间的张力。此外，三万人的军队沿平坦而水源充足的“焦夫—巴克拉道—塔布克”路线行进，日均约40至50公里，以避开险峻的熔岩地带（Harra）。这种迅速而有纪律的行军拉大了个人意图与现实之间的差距，打破了凯尔卜追赶上大军的预期，使其过错在宿命式的拖延中最终成形。

文本分析显示，古兰经的修辞颠覆了心理感知。在古典阿拉伯诗歌中传统上象征绝对自由的“沙漠/大地”意象，通过隐喻与对照被重塑为一座心理牢笼：“大地虽广，对他们却显得狭窄”。结构性连词（fa 与 thumma）体现了人的犹疑，而不定形式则增强了集体意识。随着真主的宽恕降临，僵硬的措辞让位于更为柔和的语义选择，呈现出文本向精神舒缓（inshirah）的转变。

本研究表明，《忏悔章》第117—118节及圣训文献中关于凯尔卜·本·马立克的叙事，构建的是一种修复式宽恕的话语，而非排斥性的、带污名的惩罚。借助戈德曼的内在理解与超越性解释，研究解读了语义转变如何映射心理状态：开阔的景象在隔离期间变为内在拘束的空间，而在获得真主宽恕后随之出现语义与空间上的舒缓。这种社会—空间性惩戒并未造成系统性疏离，反而巩固了政治与文学上的忠诚，凯尔卜拒绝外国庇护即为明证。最终，这一历史叙事通过语言与社会学参数，奠定了诚信（sidq）的转化力量，为刑事学与刑罚社会学中的现代修复式司法模式提供了一份历久弥新的理论蓝本。

关键词：塔布克远征、《忏悔章》117—118节、凯尔卜·本·马立克、文学社会学、隔离、修复式司法。

Структурированная Аннотация:

Целью данного исследования является междисциплинарный анализ пятидесятидневной языковой и социальной изоляции Каба ибн Малика, Мурары ибн ар-Раби и Хилала ибн Умайи, которые без уважительной причины не приняли участия в походе на Табук в период становления мединской общины. Опираясь на методологию генетического структурализма Люсьена Гольдмана, работа рассматривает смысловые связи на уровне слова и предложения, а также литературные тропы и стремится вывести историческое повествование аятов 117–118 суры ат-Тауба за рамки традиционных правовых оценок и простого проповеднического изложения. Соответственно, в ней исследуется социологическая роль ответственности интеллектуала и художника в кризисные моменты раннеисламского общества, а также оцениваются механизмы реляционного контроля, применявшиеся против коллективного неповиновения, и их влияние как на личность, так и на общество. Тем самым исследование стремится восполнить существенный пробел в классической литературе по тафсиру и жизнеописаниям Пророка (сира), выстроив современную, объективную и концептуальную связь между карательной риторикой и современными моделями восстановительного правосудия.

Исследование представляет собой междисциплинарный анализ текста, сосредоточенный на социологии литературы и лингвистической семантике, и реализуется в формате анализа документов в рамках качественных методов. Теоретическая основа опирается на генетический структурализм Гольдмана, а именно на его две фазы: имманентное понимание (анализ текста) и трансцендентное объяснение (контекстуализация). На этапе имманентного понимания аяты Корана и тексты хадисов анализировались с точки зрения смысловых отношений с использованием таких литературных приёмов, как антитеза, метафора, сравнение и аллегория, чтобы выявить темы пространственного сжатия, психологической изоляции и диалектики прощения. На этапе трансцендентного объяснения эти внутренние семантические и риторические сдвиги соотносились с институционализацией государства в Медине, суровыми климатическими условиями «войска трудности» (Джайш аль-Усра) и современной социально-политической динамикой, с тем чтобы установить структурную гомологию (изоморфизм) между внутренними структурами текста и внешними историческими реалиями. Массив данных включает суру ат-Тауба, 117–118, основные собрания хадисов (аль-Бухари, Муслим), классические исторические источники, а также полевые географические обследования и исторические климатические данные исследовательской группы Fareeq al-Sahra. Данные расшифровывались с помощью историко-текстового анализа, лингвосемантического исследования и социологических интерпретаций.

Анализ повествования о Кабе ибн Малике в контексте похода на Табук дал ряд качественных результатов, касающихся изоляции проступка и риторики прощения, и показывает, как структурное восстановление вновь включает личность в общество. Социальный порядок, подвергшийся испытанию стратегическими и логистическими требованиями, продемонстрировал институциональную зрелость политической и правовой власти в установлении общественной дисциплины: послушание Пророку вышло за пределы чисто богословского долга и стало краеугольным камнем государственного управления. Кроме того, санкция действовала не как клеймящее изгнание, а как включающий, реабилитационный процесс, призванный провести человека через глубокое внутреннее размышление.

Приверженность всей общины бойкоту укрепила общие нравственные ценности, не нарушая принципа личной ответственности. Вина стала общей борьбой, а прощение — коллективным очищением. После ниспослания божественного прощения тёплый приём, оказанный Кабу ибн Малику в мединской мечети, показал, что система вернула человека в прежнее положение на основе честности (сидк), предложив конкретную модель восстановительной интеграции. Подход Пророка изолировал проступок бездействия, чтобы не допустить его распространения по общине. Немедленный отказ Каба и сожжение им предложения убежища от гассанидского двора во время изоляции подтверждают, что санкция не породила отчуждения, а, напротив, укрепила его приверженность честности и пророческому авторитету.

Хронологический анализ, опирающийся на исторические данные об оценке урожая фиников (харс), сроках сбора и климатических закономерностях, опровергает традиционное допущение о том, что поход начался в раджабе (октябре). На самом деле войско вышло из Медины в середине августа

или в начале сентября и вернулось в середине осени (раджаб). Эта природная реальность подчёркивает напряжение между личным комфортом и безусловной преданностью. Кроме того, тридцатитысячное войско двигалось по ровному, богатому водой маршруту «аль-Джав — Дарб аль-Бакра — Табук» со средней скоростью 40–50 км в день, чтобы обойти опасные лавовые поля (Харра). Это быстрое и дисциплинированное движение увеличило разрыв между намерением человека и действительностью, нарушило надежду Каба догнать войско и довело его проступок до завершения через детерминистическое промедление.

Анализ текста показывает, что коранская риторика перевернула психологическое восприятие. Образ «пустыни/земли», традиционно воплощающий абсолютную свободу в классической арабской поэзии, был переосмыслен посредством метафоры и антитезы как психологическая камера: «земля, при всей её широте, стала для них тесной». Структурные союзы (фа и сумма) отражали человеческую нерешительность, а неопределённые формы усиливали коллективное сознание. С приходом божественного прощения жёсткая формулировка уступила место более мягкому выбору слов, что иллюстрирует переход текста к духовному облегчению (инширáх).

Данное исследование показывает, что повествование о Кабе ибн Малике в суре ат-Тауба, 117–118, и в хадисной литературе строит риторику восстановительного прощения, а не исключающего и клеймящего наказания. Используя имманентное понимание и трансцендентное объяснение Гольдмана, работа раскрывает, как семантические сдвиги отражают психологические состояния: открытые пространства превращаются в пространства внутреннего стеснения во время изоляции, за которыми следует смысловое и пространственное облегчение после божественного прощения. Вместо того чтобы порождать системное отчуждение, социально-пространственная санкция укрепила политическую и литературную лояльность, о чём свидетельствует отказ Каба от иностранного убежища. В конечном счёте это историческое повествование обосновывает преобразующую силу правдивости (сидк) через лингвистические и социологические параметры, предлагая вневременной теоретический образец для современных моделей восстановительного правосудия в криминологии и пенитенциарной социологии.

Ключевые слова: поход на Табук, сура ат-Тауба 117–118, Каб ибн Малик, социология литературы, изоляция, восстановительное правосудие.

संरचित सारांश:

इस अध्ययन का उद्देश्य काब इब्न मालिक, मुरारा इब्न अर-रबी और हिलाल इब्न उमय्या के पचास दिनों के भाषिक और सामाजिक अलगाव का अंतर-विषयक दृष्टि से विश्लेषण करना है, जो मदीना समुदाय के निर्माणकाल में बिना किसी वैध कारण के तबूक अभियान में शामिल नहीं हो सके थे। ल्यूसियन गोल्डमैन की उत्पत्तिमूलक संरचनावाद (Genetic Structuralism) पद्धति पर आधारित यह शोध शब्द और वाक्य स्तर के अर्थगत संबंधों तथा साहित्यिक अलंकरणों की जाँच करता है, और सूरह अत-तौबा की आयतें 117–118 के ऐतिहासिक आख्यान को परंपरागत विधिक निर्णयों या मात्र उपदेशात्मक वर्णन से ऊपर उठाने का प्रयास करता है। तदनुसार, यह आरंभिक इस्लामी समाज में संकट के क्षणों में बुद्धिजीवी और कलाकार की ज़िम्मेदारी की समाजशास्त्रीय भूमिका की पड़ताल करता है, तथा सामूहिक अवज्ञा के विरुद्ध लागू संबंधपरक नियंत्रण-तंत्रों और व्यक्ति तथा समाज दोनों पर उनके प्रभाव का मूल्यांकन करता है। इस प्रकार यह तफ़सीर और सीरत साहित्य की एक प्रमुख रिक्ति को भरने का प्रयास करता है; इसके लिए वह दंडात्मक वाक्-शैली और समकालीन पुनर्स्थापनात्मक न्याय के मॉडलों के बीच एक आधुनिक, वस्तुनिष्ठ और अवधारणात्मक संबंध स्थापित करता है।

यह शोध गुणात्मक अनुसंधान विधियों के अंतर्गत दस्तावेज़-विश्लेषण अभिकल्प अपनाते हुए साहित्य के समाजशास्त्र और भाषिक शब्दार्थविज्ञान पर केंद्रित अंतर-विषयक पाठ-विश्लेषण करता है। सैद्धांतिक ढाँचा गोल्डमैन के उत्पत्तिमूलक संरचनावाद पर टिका है, विशेषकर उसके दो चरणों पर: अंतर्निहित बोध (पाठ-विश्लेषण) और अतिक्रामी व्याख्या (संदर्भीकरण)। अंतर्निहित बोध के चरण में कुरआनी आयतों और हदीस-पाठों का अर्थगत संबंधों की दृष्टि से विश्लेषण किया गया, जिसमें विरोधाभास (antithesis), रूपक, उपमा और अन्योक्ति जैसे साहित्यिक उपकरणों के सहारे स्थानिक संकुचन, मनोवैज्ञानिक अलगाव और क्षमा की द्वंद्वात्मकता के विषय उकेरे गए। अतिक्रामी व्याख्या के चरण में इन आंतरिक अर्थगत और अलंकारिक परिवर्तनों को मदीना राज्य के संस्थागतकरण, "तंगी की सेना" (जैश अल-उस्रा) की कठोर जलवायु-वास्तविकता, और समकालीन सामाजिक-राजनीतिक गतिकी के साथ जोड़ा गया, ताकि पाठ की

आंतरिक संरचनाओं और बाहरी ऐतिहासिक यथार्थ के बीच संरचनात्मक समरूपता (isomorphism) स्थापित की जा सके। डेटा-संग्रह में सूरह अत-तौबा की आयतें 117–118, मुख्य हदीस संग्रह (बुख़ारी, मुस्लिम), शास्त्रीय ऐतिहासिक अभिलेख, तथा फ़रीक़ अस-सहरा (Fareeq al-Sahra) शोध-समूह के क्षेत्रीय भौगोलिक सर्वेक्षण और ऐतिहासिक जलवायु-आँकड़े शामिल हैं। आँकड़ों की व्याख्या ऐतिहासिक-पाठीय विश्लेषण, भाषिक-अर्थगत परीक्षण और समाजशास्त्रीय पठन के माध्यम से की गई।

तबूक अभियान के संदर्भ में काब इब्न मालिक के आख्यान के विश्लेषण से अपराध के पृथक्करण और क्षमा की वाक्-शैली के बारे में कई गुणात्मक निष्कर्ष सामने आए, जो दर्शाते हैं कि संरचनात्मक पुनर्स्थापन व्यक्ति को समाज में कैसे पुनः समाहित करता है। रणनीतिक और रसद-संबंधी माँगों से परखी गई सामाजिक व्यवस्था ने सार्वजनिक अनुशासन स्थापित करने में राजनीतिक और विधिक सत्ता की संस्थागत परिपक्वता प्रदर्शित की, जिसमें पैग़म्बर की आज्ञाकारिता केवल धर्मशास्त्रीय कर्तव्य से ऊपर उठकर राज्य-शासन की आधारशिला बन गई। इसके अतिरिक्त, यह दंड कलंकित करने वाले निर्वासन के रूप में नहीं, बल्कि समावेशी और पुनर्वासात्मक प्रक्रिया के रूप में कार्य करता था, जिसका उद्देश्य व्यक्ति को गहन आत्मचिंतन की ओर ले जाना था।

पूरे समुदाय द्वारा बहिष्कार के पालन ने व्यक्तिगत उत्तरदायित्व के सिद्धांत का उल्लंघन किए बिना साझा नैतिक मूल्यों को सुदृढ़ किया। अपराध-बोध एक साझा संघर्ष बन गया और क्षमा एक सामूहिक शुद्धि। ईश्वरीय क्षमा के अवतरण पर काब इब्न मालिक का मदीना की मस्जिद में जो आत्मीय स्वागत हुआ, उसने दर्शाया कि व्यवस्था ने सच्चाई (सिद्क़) के आधार पर व्यक्ति को उसकी पूर्व स्थिति में लौटा दिया, जो पुनर्स्थापनात्मक समावेशन का एक ठोस नमूना है। पैग़म्बर के दृष्टिकोण ने निष्क्रियता के अपराध को अलग रखा ताकि वह पूरे समुदाय में न फैले। अलगाव के दौरान काब द्वारा ग़स्सानी दरबार के शरण-प्रस्ताव को तुरंत ठुकराना और जला देना इस बात की पुष्टि करता है कि दंड ने परायापन नहीं उपजाया; इसके विपरीत, उसने सच्चाई और पैग़म्बरी सत्ता के प्रति उनकी निष्ठा को और दृढ़ किया।

खजूर के अनुमान (ख़र्स), कटाई के समय और जलवायु प्रतिरूपों से संबंधित ऐतिहासिक आँकड़ों पर आधारित कालक्रमिक विश्लेषण इस परंपरागत धारणा का खंडन करता है कि अभियान रजब (अक्टूबर) में शुरू हुआ था। वस्तुतः सेना अगस्त के मध्य या सितंबर के आरंभ में मदीना से रवाना हुई और पतझड़ के मध्य (रजब) में लौटी। यह पर्यावरणीय यथार्थ व्यक्तिगत सुख-सुविधा और पूर्ण समर्पण के बीच के तनाव को उजागर करता है। इसके अलावा, तीस हज़ार की सेना ने ख़तरनाक ज्वालामुखीय चट्टानी क्षेत्रों (हर्रा) से बचने के लिए समतल, जल-समृद्ध "अल-जौ – दर्ब अल-बकरा – तबूक" मार्ग से प्रतिदिन औसतन 40–50 किमी की गति से यात्रा की। इस तीव्र, अनुशासित गति ने व्यक्तिगत इरादे और वास्तविकता के बीच की खाई को चौड़ा किया, सेना से जा मिलने की काब की अपेक्षा को भंग किया और नियतिवादी विलंब के ज़रिए उनके अपराध को पूर्ण कर दिया।

पाठ-विश्लेषण से पता चलता है कि कुरआनी अलंकार-शैली ने मनोवैज्ञानिक धारणाओं को उलट दिया। शास्त्रीय अरबी कविता में पारंपरिक रूप से पूर्ण स्वतंत्रता का प्रतीक "रेगिस्तान/धरती" की छवि को रूपक और विरोधाभास द्वारा एक मनोवैज्ञानिक कोठरी में ढाल दिया गया: "धरती अपने विस्तार के बावजूद उनके लिए तंग हो गई।" संरचनात्मक संयोजकों (फ़ा और सुम्मा) ने मानवीय हिचकिचाहट को प्रतिबिंबित किया, जबकि अनिश्चित रूपों ने सामूहिक चेतना को तीव्र किया। ईश्वरीय क्षमा के आगमन पर कठोर शब्द-विन्यास ने कोमल अर्थगत विकल्पों को स्थान दिया, जो आध्यात्मिक राहत (इंशिराह) की ओर पाठ के संक्रमण को दर्शाता है।

यह अध्ययन दर्शाता है कि सूरह अत-तौबा 117–118 और हदीस साहित्य में काब इब्न मालिक का आख्यान बहिष्कृत करने वाले, कलंकित करने वाले दंड के बजाय पुनर्स्थापनात्मक क्षमा की वाक्-शैली रचता है। गोल्डमैन के अंतर्निहित बोध और अतिक्रामी व्याख्या का उपयोग करते हुए शोध यह उजागर करता है कि अर्थगत परिवर्तन किस प्रकार मनोवैज्ञानिक अवस्थाओं को प्रतिबिंबित करते हैं: खुले दृश्य अलगाव के दौरान आंतरिक संकुचन के स्थानों में बदल जाते हैं, और ईश्वरीय क्षमा के बाद अर्थगत तथा स्थानिक राहत आती है। प्रणालीगत परायापन उत्पन्न करने के बजाय, सामाजिक-स्थानिक दंड ने राजनीतिक और साहित्यिक निष्ठा को सुदृढ़ किया, जैसा कि काब द्वारा विदेशी शरण ठुकराने से स्पष्ट है। अंततः यह ऐतिहासिक आख्यान भाषिक और समाजशास्त्रीय मानदंडों के माध्यम से सच्चाई (सिद्क़) की रूपांतरकारी शक्ति को स्थापित करता है तथा अपराधशास्त्र और दंड-समाजशास्त्र में पुनर्स्थापनात्मक न्याय के आधुनिक मॉडलों के लिए एक कालातीत सैद्धांतिक रूपरेखा प्रस्तुत करता है।

मुख्य शब्द: तबूक अभियान, सूरह अत-तौबा 117–118, काब इब्न मालिक, साहित्य का समाजशास्त्र, अलगाव, पुनर्स्थापनात्मक न्याय।

Yapılandırılmış Özet:

Bu çalışmanın amacı, İslam'ın kurucu evresinde Medine toplumunun karşılaştığı en sarsıcı jeopolitik ve iç disiplin sınavlarından biri olan Tebük Seferi'ne geçerli bir mazereti olmaksızın katılmayan şair sahabi Kâ'b b. Mâlik ile Mürâre b. er-Rebî' ve Hilâl b. Ümeyye'nin elli gün süren dilsel ve sosyal tecrit sürecini; Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık metodolojisi doğrultusunda, sözcük ve cümle anlam ilişkileri ile edebî sanatlar çerçevesinde disiplinler arası bir düzlemde analiz etmektir. Araştırma, Tevbe Suresi 117 ve 118. ayetlerin nüzul bağlamını oluşturan bu tarihsel anlatıyı, geleneksel fıkhî hükümler veya salt vaaz kroniği olmanın ötesine taşımayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda çalışmada, erken dönem İslam toplumunda entelektüel/sanatçı sorumluluğunun kriz anlarındaki sosyolojik karşılığı sorgulanmakta; vahyin kolektif itaatsizliğe karşı uyguladığı ilişkisel kontrol mekanizmaları ile bu yaptırımın birey ve toplum üzerindeki yansımaları tahlil edilmektedir. Böylece klasik tefsir ve siyer literatüründeki boşluk doldurularak, cezalandırma retoriği ile modern kriminolojideki "onarıcı adalet" modelleri arasında çağdaş, nesnel ve kavramsal bir köprü inşa edilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi deseni temel alınarak edebiyat sosyolojisi ve dil/anlam ilişkileri ekseninde disiplinler arası bir metin analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kuramsal ve metodolojik çerçevesini Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık metodolojisinde yer alan içkin ve aşkın çözümleme (anlama-açıklama) aşamaları oluşturmaktadır. Bu doğrultuda analiz iki yönlü bir yaklaşımla yürütülmüştür: "İçkin anlama" safhasında, ayet ve hadis metinleri sözcük ve cümle düzeyindeki anlam ilişkileri bağlamında ele alınmış; metinlerde öne çıkan tezat, mecaz, teşbih ve istiâre sanatları aracılığıyla mekânsal daralma, psikolojik tecrit ve af diyalektiğinin metinsel kurgusu tahlil edilmiştir. "Aşkın açıklama" safhasında ise içsel yapıda tespit edilen bu semantik ve retorik dönüşümler; Medine toplumunun kurumsallaşma süreci, Ceyşu'l-Usre'nin iklimsel gerçekliği ve dönemin sosyo-politik dinamikleriyle birleştirilerek içsel ve dışsal yapılar arasındaki yapısal homoloji (eşbiçimlilik) ortaya konmuştur. Araştırmanın veri kaynaklarını; Kur'an-ı Kerim (Tevbe Suresi 117-118. ayetler), Kütüb-i Sitte bünyesindeki temel hadis kaynakları (Buhârî, Müslim), klasik siyer ve tarih metinleri ile Ferîku's-Sahra araştırma grubunun coğrafî saha incelemeleri ve iklimsel geçmiş verileri oluşturmaktadır. Elde edilen veriler; tarihsel-metinsel çözümleme, dilsel-semantik tahlil ve sosyolojik okuma teknikleri harmanlanarak analitik bir zeminde deşifre edilmiştir.

Tebük Seferi bağlamında ve Kâ'b b. Mâlik kıssası özelinde, "suçun tecridi" ile "affın edebiyatı" kavramsal örüntülerinin tahlil edildiği bu araştırmada; Tevbe Suresi 117-118. ayetlerin rehberliğinde, bireyin yapısal restorasyonla yeniden topluma kazandırılması süreci ele alınmıştır. Bu eksende gerçekleştirilen sosyolojik, pedagojik ve kriminolojik okumalar; Medine'de kurumsallaşan devlet otoritesinin hukukî gücüne, nebevî liderliğe yönelik itaat paradigmasına ve İslam toplumunun entegrasyon kabiliyetine dair özgün ve nitel bulgular ortaya koymaktadır.

Tebük Seferi'nin stratejik ve lojistik şartlarında sınanan bu toplumsal düzen, siyasî-hukukî otoritenin kamusal disiplini tesis etme noktasındaki kurumsal rüştünü tescil ederken; peygambere itaat olgusunu teolojik bir vecibenin ötesine taşıyarak devlet nizamının sarsılmaz bir yapı taşı haline getirmiştir. Saptanan bir diğer temel bulgu ise idari nizamın ceza felsefesine ilişkindir; söz konusu uygulama, suçluyu kamusal alandan tamamen dışlayan damgalayıcı bir infaz mantığı gütmek yerine, bireyi kendi vicdanıyla baş başa bırakarak içsel muhasebesini kemâle erdirmeyi hedefleyen kuşatıcı ve ıslah edici bir rehabilitasyon süreci olarak tezahür etmektedir.

Elli günlük süreçte tüm toplumun boykota eşlik etmesi, cezanın şahsiliği ilkesini zedelemeden ortak ahlaki değerleri koruma refleksini pekiştirmiştir. Suç ortak bir acıya, af ise kolektif bir arınmaya dönüşmüştür. İlahî affın nüzulüyle birlikte, Kâ'b b. Mâlik'in Medine Mescidi'ne kabul ediliş biçimi, sahabenin onu coşkuyla karşılaması ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sevinç ifadesi, cezası biten bireyin topluma geri kazandırıldığını göstermektedir. Sistem, bireyi sabıkalı ilan edip dışlamamış; "sıdk" süzgecinden geçen bireyi eski onurlu statüsüne iade ederek onarıcı adaletin somut bir entegrasyon modelini sergilemiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) talimatıyla uygulanan sosyal tecrit sürecinin felsefî arka planı incelendiğinde son derece yönlü bulgular elde edilmiştir. Bu uygulama, bireyi damgalayan ve imha eden geleneksel ceza yöntemlerinin aksine, bilinçli bir kurguyla "suçlunun değil, suçun tecridi" olarak biçimlendirilmiştir. Bu bağlamda nebevî yaklaşım, eylemsizlik suçunu yalıtarak toplumsal gövdeye sirayet etmesini engellemeyi amaçlamıştır. Tecrit esnasında Gassânî Sarayı'ndan gelen sığınma teklifinin Kâ'b

tarafından reddedilip mektubun yakılması, yaptırımın bireyi yozlaştırmadığını; dürüstlük (sıdk) ahlakı ile nebevî otoriteye bağlılığı güçlendirdiğini doğrulamıştır.

Bu restorasyonun nesnel zeminini oluşturan meteorolojik veriler, tarımsal döngüler ve sahayı fiziken adımlayan coğrafî tahkikler üzerinden yapılan kronolojik analizler ise seferin zamanlamasına dair geleneksel kabullere somut bir düzeltme sunmaktadır. Siyer kaynaklarındaki hurma tahmin (hars) hadisesi, dönüşteki hasat durumu ve Vadiu'l-Kurâ'nın tarımsal hafızası, seferin Receb (Ekim) ayında başlamadığını; Miladi Ağustos ortası veya Eylül başında Medine'den çıkışla icra edildiğini, dönüşün ise sonbahar ortasına (Receb) denk geldiğini göstermiştir. Bu iklimsel gerçeklik, "konfor alanı ile mutlak adanmışlık" arasındaki kırılmayı netleştirmiş; Medine'nin refahı ile Tebük'ün sıcağı arasındaki gerilimin bireyin iç dünyasında ontolojik bir krizi tetiklediğini saptamıştır.

İslam ordusunun intikal güzergâhı ve lojistik dinamikleri incelendiğinde, 30.000 kişilik askerî kütlenin hızı ve bineklerin korunması amacıyla morfolojik açıdan en uygun hattın seçildiği tescillenmiştir. Deve toynakları ve insan sağlığı için büyük risk barındıran Harratu'r-Rahat lav tarlalarının (Harre) kısıtları sebebiyle ordunun, bilinen en kısa ve sulak hat olan "el-Cev-Darbu'l-Bekre-Tebük" güzergâhını takip ettiği doğrulanmıştır. Günlük ortalama 40-50 km yol kat edilerek ilerleyen ordunun bu disiplinli intikal yöntemi, intikal hızı ile bireysel niyet arasındaki zamansal açıyı büyütmüştür. Yolun düzlüğünü ve mola takvimini iyi bilen şair Kâ‘b b. Mâlik'in rehavet yanılgısı boşa düşmüş; şairin "eylemsizlik suçu" tam olarak bu mekânsal makasta deterministik bir gecikmeyle olgunlaşmıştır.

Sözcük ve cümle anlam ilişkileri bağlamında yürütülen tahliller; Tevbe Suresi 117-118. ayetler ve Kütüb-i Sitte rivayetlerinde öne çıkan tezat, mecaz, teşbih ve istiâre sanatları aracılığıyla mekânsal daralma, psikolojik tecrit ve af diyalektiğinin metinsel düzeyde kurgulandığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede Kur'ânî retoriğin, psikolojik algıları semantik düzeyde tersyüz ettiği saptanmıştır. Klasik Arap şiirinde mutlak hürriyeti simgeleyen "çöl/yeryüzü" imgesinin, ayetteki güçlü istiâre ve tezat kurgusuyla öznel bir hücreye dönüştürüldüğü ve "bütün genişliğine rağmen yeryüzünün dar gelmesi" şeklinde yeniden yapılandırıldığı görülmüştür. Metindeki ve şairin aktarımlarındaki "fe" ve "sümme" gibi bağlaçların insanî rehaveti yansıttığı, nekre kalıpların ise kolektif duyarlılığı pekiştirdiği belirlenmiştir. İlahî affın gelişiyle katı ifadelerin yerini yumuşak semantik unsurlara bırakması, sürecin metinsel düzeyde bir ruhsal genişleme (inşirah) olarak inşa edildiğini kanıtlamaktadır.

Bu çalışma, Tevbe Suresi 117-118. ayetler ile Kütüb-i Sitte rivayetleri çerçevesinde şekillenen Kâ‘b b. Mâlik anlatısının; bireyi toplumsal yapının dışına iten dışlayıcı ve damgalayıcı bir ceza mekanizması üretmek yerine, içsel vicdan muhasebesini tetikleyen ve kamusal bir kabul töreniyle nihayete eren "onarıcı" bir af edebiyatı inşa ettiğini ortaya koymaktadır. Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık metodolojisindeki içkin anlama ve aşkın açıklama aşamaları doğrultusunda yürütülen bu analizde; sözcük ve cümle düzeyindeki anlam ilişkileri bağlamında öne çıkan tezat, mecaz, teşbih ve istiâre gibi söz sanatları üzerinden olgunun sosyo-psikolojik ve semantik boyutu deşifre edilmiştir. Klasik Arap şiirinde mutlak hürriyeti simgeleyen "çöl ve yeryüzü" imgesinin, ayetteki istiâre ve tezat kurgusuyla nesnel genişliğine rağmen kişisel bir hücreye ve psikolojik bir daralma alanına dönüştüğü tespit edilmiştir. İklimsel ve lojistik tahliller seferin kavurucu yaz sıcağındaki gerçekliği ile şairin rehavet yanılgısını gösterirken; tecrit esnasında Gassânî sarayından gelen sığınma teklifinin reddi, uygulanan sosyo-mekânsal yaptırımın bireyde sistem karşıtı bir yabancılaşma üretmediğini, aksine politik ve edebî sadakati pekiştirdiğini doğrulamıştır.

Sonuç olarak, ilahî affın gelişiyle metinsel düzeyde yaşanan semantik ferahlama ve mekânsal genişleme; sürecin yıkıcı bir cezalandırma değil, cezanın şahsiliğini koruyarak yürütülen kolektif bir rehabilitasyon ve ruhsal iyileşme modeli olduğunu göstermektedir. Sıdk (doğruluk) ilkesinin kurtarıcı işlevini dilsel ve sosyolojik parametrelerle somutlaştıran bu dinî-edebî retoriğin, modern kriminoloji ve ceza sosyolojisindeki "onarıcı adalet" (restorative justice) modellerine evrensel ve tarihsel düzeyde güçlü bir kuramsal ilham kaynağı sunduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tebük seferi, Tevbe suresi 117-118, Kâ‘b b. Mâlik, edebiyat sosyolojisi, tecrit, onarıcı adalet.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

The Tabuk Expedition and The Isolation of Offense Vs. The Literature of Forgiveness: The Story of Kâ'b b. Mâlik in Light of Surah At-Tawbah (Verses 117-118) and The Process of Social Reintegration

Introduction

In the shaping of Islamic civilization and the early al-Madīnah community, moments of crisis represent not only military and political turning points, but also foundational periods where legal, moral, and literary norms were established. The most challenging of these crises was undoubtedly the Expedition of Tabuk, carried out in the ninth year of the Hijra (630 CE) against the Byzantine Empire and its regional allies. Known as *Jaysh al-Usrah* (the Army of Hardship) or *Ghazwat al-Usrah* (the Expedition of Hardship) due to severe heat, chronic water shortages, and the economic pull of the harvest season, this expedition goes beyond a mere military movement; it serves as a foundational model of prophetic crisis management. While Tabuk acts as a litmus test proving the strategic resolve of Muslims against a superpower by overcoming extreme geographical obstacles, its most profound impact emerged during the psychological, linguistic, and social trial faced by those who stayed behind without a valid excuse.

At the heart of this socio-spatial and legal aftermath lies the story of the poet Kâ'b b. Mâlik and his two companions (Hilâl b. Ümeyye and Mürâre b. Rebî'), which forms the revelation context of Surah At-Tawbah, verses 117–118. Kâ'b b. Mâlik's failure to join the expedition and the grueling fifty-day trial that followed stand as one of the clearest embodiments of truthfulness (*sidq*) in Islamic ethics. Refusing to hide behind excuses, Kâ'b confessed the truth; although his world contracted around him, he ultimately achieved eternal salvation (Raşîd, 2013, pp. 53–85). Generally analyzed through legal rulings or moral sermons, this narrative actually signals a deep sociological shift through its literary role in building social norms. The originality of this study lies in moving beyond a theological chronicle of punishment to offer an interdisciplinary re-reading through the sociology of literature and rhetoric. From a literary-sociological perspective, Kâ'b b. Mâlik was no ordinary soldier; he was an intellectual voice who shaped the public discourse, ideological arguments, and collective memory of the al-Madīnah community through his poetry. An intellectual's social responsibility demands absolute consistency between the words that move the masses and the actions they perform. Therefore, his absence during a prosperous period created a radical epistemological gap between words and deeds within the al-Madīnah intellectual sphere, risking the creation of a legitimate model of complacency for others. By addressing the sociological cost of intellectual and artistic responsibility in times of crisis, this research offers a unique approach that fills a clear gap in classical literature.

The fifty-day social boycott instituted by the Prophet against this failure manifested as a linguistic and social isolation, taking away the poet's public voice. The preference for the phrase "isolation of the offense" in academic literature is a conscious conceptual choice directly linked to modern legal philosophy, penal sociology, and the concept of restorative justice in Islamic law. If

this process had been framed as the "isolation of the offender," it would have produced a punitive logic that writes off the individual, labeling and permanently excluding them from society. Instead, the ban on communication and the boycott imposed until a final decision was reached aimed not to destroy Kâ‘b as a person, but to isolate his offense of disobedience and inaction. This social quarantine prevented the offense from spreading throughout society while allowing the individual to engage in deep self-reflection and spiritual purification. By connecting punitive rhetoric to modern criminological theory, this layered structure brings a contemporary and universal perspective to the study.

The final turning point of the narrative and the core thesis of this study is the transformative power of truthfulness (*sidq*), which crowned this process of purification. Upon the army's return, around eighty hypocrites hid behind false excuses to offer hypocritical loyalty. In contrast, Kâ‘b b. Mâlik, one of the Prophet's three main poets, rejected worldly cunning despite his rhetorical skill and spoke the absolute truth. Although honesty brought severe psychological and spatial hardship in the short term, it proved to be the sole key to divine pardon and a complete process of reintegration in the long run. Ultimately, this framing establishes strong contrast and methodological unity with the concept of the "rhetoric of forgiveness." By bypassing rigid external theories to engage directly with the socio-cultural genetics of the text, this study establishes its own distinct place in the literature. Accordingly, in light of Surah At-Tawbah 117–118, this study aims to use an interdisciplinary approach to analyze the socio-literary disruption caused by Kâ‘b b. Mâlik’s role as a poet, the subsequent period of linguistic isolation, and the literary and normative power of divine forgiveness, granted as a reward for honesty, in restoring the individual to society.

Methodology

This research is designed through an interdisciplinary approach focusing on the sociology of literature, stylistics, and textual analysis, utilizing a document analysis design within qualitative research methods. In line with qualitative methodology, data sources were established instead of choosing a target population and sample. The document pool for this study consists of the Quran (Surah At-Tawbah, verses 117–118), core Hadith collections within the *Kutub al-Sittah* (Bukhari, Muslim), classical Arabic poetry, prophetic biography (*sirah*) and historical records, as well as geographical field surveys, historical weather data, and climate curves provided by the *Fareeq al-Sahra* (Desert Team) research group.

The theoretical and methodological framework of the study is shaped by Lucien Goldmann’s Genetic Structuralism, with the analysis of texts and data conducted through a two-stage approach. In the "immanent analysis" (understanding) phase, stylistic analysis techniques alongside literary devices—such as antithesis, metaphor, simile, and allegory—were used to examine word- and sentence-level semantic relationships in the verses and Hadith texts. This phase analyzed the internal connections of the texts, their semantic transformations, the textual construction of spatial contraction, and the psychological shifts in the poet’s emotional state. In the "transcendent analysis" (explanation) phase, these internal rhetorical and semantic findings were combined with the logistical and climatic reality of the Tabuk Expedition under scorching summer heat, the dialectic between the speed of military discipline and the poet’s illusion of complacency, and the socio-political dynamics of the period to establish structural homology (isomorphism) between internal text structures and external historical structures.

This text-centered analysis conducted across the data sources deconstructed—on an objective basis—the poet’s breach of the social contract, the fifty-day isolation process he experienced, his political and literary loyalty in rejecting the asylum offer from the Ghassanid court, and the final process of pardon. As a text- and source-based literature review that involves no research on human or animal subjects, an ethics committee approval document is not required;

nevertheless, all scientific ethical principles and citation guidelines were strictly followed throughout the research and writing process.

Socio-Spatial Dynamics of the Tabuk Expedition: "Ghazwat al-Usrah" (The Expedition of Hardship)

The Expedition of Tabuk, during the formative era of Islam, was far more than a mere military border defense and strategic move; it stands as one of the most radical socio-spatial turning points testing the internal mechanisms of the al-Madīnah community, the boundaries of loyalty to the prophet and society, and the social contract itself. This section examines the sociological reflections of the expedition's geographical and logistical challenges on the social structure from the perspective of the sociology of literature, alongside the linguistic and behavioral attitudes produced by individuals facing these hardships and their violations of the social contract.

For the Al-Madīnah-centered Islamic state and its social fabric, space was not merely a set of geographical coordinates, but a normative arena where collective identity and legal bonds blended together. Located approximately 700 kilometers from al-Madīnah on the Syrian border within the Byzantine Empire's sphere of influence, Tabuk represented a concept of a border and the "other" that was as symbolic as it was physical.

Executed in the month of Rajab in the ninth year of the Hijra, roughly six months after the Siege of Ta'if concluded, the Expedition of Tabuk was the final military operation personally led and commanded by the Prophet (pbuh). This expedition broke out as a result of the Byzantine Empire's efforts to maintain the regional status quo, viewing the growing Islamic influence in the Hijaz Peninsula as a serious threat to its own sovereignty. Against a force of roughly 40,000 troops comprising Byzantine and allied Christian Arab legions, a massive Muslim army of 30,000 soldiers set out from al-Madīnah. Unwilling to risk battle against the steadfast resolve shown by the Muslims, the Byzantine forces abandoned the front lines, retreating north and dispersing. Although the process did not turn into open conflict on the field, a bloodless and decisive geopolitical victory was secured as the Muslim army took control of strategic positions. This move paved the way for the submission of Christian subjects in the region who had previously sworn allegiance to Eastern Rome, leading to the signing of treaties establishing mutual rights and duties on a legal footing with the Messenger of Allah (pbuh). Consequently, Byzantine influence in the region was broken, and local groups abandoned their former protectors to align themselves with the Islamic state, which had emerged as the sole dominant power in the region (Yiğit, 2011, pp. 228–230).

Beyond these macro-political and military outcomes, the Expedition of Tabuk differs radically from all other battles in how divine revelation intervened in the phenomena of social disobedience, loyalty, and hypocrisy. While Almighty Allah encouraged the believers to embark on this arduous journey with unprecedented, powerful rhetoric, He severely admonished and penalized those who remained in al-Madīnah without a valid excuse and gave in to complacency. As Munirah bint Mar'i bin Rashid al-Zahrani highlights in her work on the topic, this unique balance of divine rebuke and encouragement opened the door to a spiritual purification process that reorganized Al-Madīnah's internal social discipline, eliminated public hypocrisy, and cemented the foundational moral norms of society (al-Zahrani, 2018, pp. 487–514).

Taking place in the ninth year of the Hijra, this expedition was named *Ghazwat al-Usrah* (The Expedition of Hardship). This name reflects how the immense distance and remoteness of the destination forced every individual in al-Madīnah to radically abandon their comfort zone, routine social rhythms, and secure geography. This campaign was also referred to as *Ghazwat al-Fadihah* (The Exposing Expedition) due to the revelation of verses that exposed the inner motives, discord, and corruption stirred up by the hypocrites during the campaign (Yiğit, 2011, p. 228). Sociologically, Tabuk transformed into a massive socio-spatial testing ground where loyalty was put to the test.

According to Uwayd al-Atwi, the Expedition of Tabuk rests on three main pillars in terms of Islamic history and Quranic commentary. First, it is unique in that almost the entire Surah At-Tawbah is dedicated to this campaign and its aftermath—a level of extensive coverage unmatched by any other military operation in the Quran. Second, featuring a force of 30,000 troops, it was the largest army of the Era of Bliss (*Asr al-Sa'adah*) and marked the last military campaign personally commanded by the Prophet (pbuh). Third, it carried the character of a "Second Conquest." While the Conquest of Mecca targeted polytheist elements within the peninsula, the Expedition of Tabuk was launched against a global power (Byzantium) beyond the peninsula; following this strategic move, Arab tribes came to al-Madīnah in crowds to accept Islam (al-Atwi, 2008, pp. 23–27).

Geopolitical and Socio-Psychological Background of the Tabuk Expedition

The Expedition of Tabuk was far more than a mere military movement; it was the most critical strategic move in the survival and foreign policy of the Al-Madīnah-centered Islamic state. Examining the military vision of the Prophet (pbuh) reveals that the security of the Hijaz was only possible by controlling the Levant (Syria) region, which formed its northern border. Because of this geopolitical necessity, no large-scale campaigns were organized toward Egypt or Yemen; the entire strategic focus was placed on the Levant axis. In fact, right before his passing, the Prophet (pbuh) formed an army under the command of Usama b. Zayd to secure this line, confirming the continuity of this Levant policy.

The direct criminological and intelligence catalyst for the campaign was concrete news of a threat brought by Nabataean traders traveling from Syria to al-Madīnah with commercial goods. Intelligence indicating that the Roman Empire was gathering a massive force, alongside allied Christian Arab tribes such as the Lakhm and Judham, and that their vanguard units had reached al-Balqa created a serious security alert in Al-Madīnah. The Expedition of Tabuk was the final military campaign undertaken by the Prophet Muhammad (pbuh) at an advanced age (around 60–61 years old). It was also the longest campaign in terms of both distance and duration.

The Expedition of Tabuk permanently altered the balance of power in the Arabian Peninsula. Demonstrating such deterrent military resolve against a superpower like Rome crushed all political hopes of the hypocrites and anti-Islamic factions who relied on Byzantine support to conspire within Al-Madīnah. While registering the absolute and inevitable sovereignty of Islam across the peninsula, the campaign also drew a definitive normative boundary between loyalty and deviation. According to Uwayd al-Atwi, even though no direct military clash occurred, the Expedition of Tabuk concluded with strategic diplomatic treaties that solidified the political authority of the Islamic state along the northern Arabian and Syrian borderlands. The Prophet (pbuh) asserted his presence on the international stage by sending a diplomatic letter to the Byzantine Emperor Heraclius via an envoy, while simultaneously signing sovereignty agreements with key regional actors. In this context, the Prophet (pbuh) concluded a treaty with Yuhanna b. Ru'bah, the ruler of Aylah, securing maritime and land trade as well as supply routes; peace agreements were also struck with the people of Jarba, Adhruh, and Maqna in exchange for *jizyah* payments. Finally, through the military maneuver led by Khalid b. al-Walid, an agreement was reached with Ukaydir b. Abd al-Malik, the ruler of Dumat al-Jandal, turning the regional fortresses into permanent military and political outposts for the Islamic state in the north (al-Atwi, 2008, pp. 23–27).

This historical and strategic background allows us to understand why the isolation imposed on the poet Kâ‘b b. Mâlik was so severe and profound. In a situation where society experienced existential fear due to the Ghassanid and Roman threats, Kâ‘b’s failure to join the expedition was not a simple act of neglect; it meant stepping aside during the most critical security crisis concerning the state's survival. Therefore, the gravity of the offense was directly proportional to the strategic importance of the location itself.

Logistical, Climatic, and Geographical Thresholds on the Al-Madīnah-Tabuk Line: The Expedition of Tabuk in Light of the Research by *Fareeq al-Sahra* (The Desert Team)

The primary element that deepened the socio-psychological impact of the Expedition of Tabuk was its timing combined with the harsh nature of the route. Taking place during a period when scorching desert heat peaked and severe drought and water scarcity prevailed, this expedition turned the movement of the army into a physical ordeal. The fact that its timing coincided with the peak of the date harvest, shaded relief, and maximum economic return in al-Madīnah heightened the rational and psychological conflict within individuals between choosing the comfort and financial prosperity of al-Madīnah or the grueling desert and uncertainty of Tabuk.

This psychological tension is further confirmed by modern field research that physically retraces the route. Researchers studying Saudi Arabia's ancient desert routes and geography presented concrete evidence of this climatic ordeal in a field study published on the alsahra.org platform. Their chronological analysis based on meteorological history and climate trends confirms that, contrary to common belief, the army's departure took place not in the month of Rajab (October), but in mid-August or early September, with the return falling in mid-autumn (Rajab).

The physical field tracking conducted by the *Fareeq al-Sahra* (The Desert Team) research group along the al-Madīnah – al-Hijr (Mada'in Salih) –Tabuk line is particularly striking in demonstrating the extreme limits of logistical endurance. According to field observations, the extreme temperatures reached by the basalt rocks along the route during late summer and early autumn created physical barriers that made it impossible even for camels to walk, forced soldiers to march exclusively at night, and turned water stops into potentially lethal risks. Consequently, the researchers' geographical analysis provides concrete field evidence directly supporting this study's thesis on the conflict between individual comfort and the absolute unpredictability of the desert within the framework of the sociology of literature.

Debates on the Expedition Season and Climatic Realities

Although the 19th-century Indian Hadith scholar Abu al-Ula al-Mubarakpuri—commonly known in the Islamic world as Mubarakpuri—defends the traditional view regarding the timing of the expedition, stating that "The departure to Tabuk occurred in Rajab, and the return was in Ramadan. This expedition lasted fifty days, twenty of which were spent staying in Tabuk, while the remainder was spent on the journey to and from the site" (Raşîd, 2013, pp. 53–85), the researchers of *Fareeq al-Sahra* (The Desert Team) raise a serious methodological objection to this date in light of geographical, agricultural, and climatic realities. Indeed, Surah at-Tawbah and historical reports explicitly state that the campaign took place during a phase when "fruits had ripened and scorching heat prevailed." In the Hijaz, the date harvest and oppressive heat peak between June and August, extending into mid-September; October, on the other hand, corresponds to a cooler period in the region when summer ends and autumn begins (al-Sa'id et al., 2017). Two strong alternative reports supporting this chronological correction are presented in the mentioned study.

According to a narration from Ibn Abbas transmitted by Ibn Asakir and Ibn A'idh—as cited by Abdullah b. Abd al-Aziz al-Sa'id, the head researcher of the *Fareeq al-Sahra* (Desert Team) team, and his colleagues—the expedition took place six months after the Battle of Ta'if. According to this calculation, the start of the expedition falls at the end of Rabi' al-Thani in the 9th year of the Hijra (August 17, CE). The Desert Team notes that this date matches the scorching hot period perfectly, while aligning seamlessly with the narration from Ibn Ishaq and Abu Amr al-Madani stating that the Messenger of Allah (pbuh) arrived in al-Madīnah at the end of Dhu al-Hijjah. According to the second narration, this date is suggested to be the beginning of Jumada al-Ula (early September, CE). This possibility also aligns with the description by Urwah b. al-Zubayr and Musa b. Uqbah that "there was intense heat during the autumn nights." According to Abd al-Aziz al-Sa'id and his colleagues, the most concrete evidence objectively registering this climatic reality is the date harvest cycle of

Wadi al-Qura (al-Ula). Siyrah sources record that on the way there, the dates were still on the branches and the event of estimating the date yield (*hars*) occurred, whereas upon return, the harvest was complete. The region's agricultural history—particularly the observations of the British traveler Charles Doughty dated August 28, 1877—shows that the harvest season in al-Ula begins at the end of August and ends in the first half of September. The data obtained by the *Fareeq al-Sahra* (Desert Team) researchers confirms that the Islamic army passed through here before September 15 at the latest (al-Sa'id et al., 2017).

These concrete findings drawn from the agricultural and climatic memory of the region demonstrate the necessity of re-reading sirah texts through an interdisciplinary approach, while also lending deterministic legitimacy to the criminological and literary analysis of the sociological climate in which the isolation and pardon processes took place.

Geographical Route, Logistical Dynamics, and Metaphysical Thresholds

The geographical research conducted by Abdullah b. Abd al-Aziz al-Sa'id and his field investigators reveals two fundamental logistical rules regarding the movement of the 30,000-strong army: First, because the region was completely under Islamic control, the army did not attempt to hide, instead taking the shortest and most water-rich main caravan route; second, they avoided volcanic, rocky lava fields (*Harrah*) that could injure the camels' hooves. Observations by the explorer Alois Musil in Harrat al-Uwayrid, alongside reports from local expert Salim Samran al-Anzi, confirm these physical constraints. Although Mus'ad al-Atwi and Nasir al-Atwi argue that the army used the rugged Harrat al-Rahat route, the Desert Team research group contends that the army followed the "al-Jaw–Darb al-Bakrah–Tabuk" route, which was far more suitable for maintaining speed and protecting the mounts. Following this path, the army departed Al-Madīnah, crossed the Wadi al-Qura and al-Hijr line, and then navigated through al-Ahdar and the al-Naqab pass to reach Tabuk. In camel-rearing culture, logistical planning is dictated by the abundance of pasture, as resting camels in grazing areas for at least two to three days after marching in heavy summer heat is a biological necessity. Avoiding travel during the hottest hours of the day, the caravan advanced by halting at key water and pasture locations. As noted by Zayd b. Thabit, the rapid depletion of water sources by this massive force of 30,000 men triggered chronic water crises during the campaign (al-Sa'id et al., 2017).

Wadi al-Qura (al-Ula), one of the towns along the route, was a secure oasis integrated into the Islamic State through a peaceful treaty. According to Abdullah b. Abd al-Aziz al-Sa'id and his team, the Prophet's (pbuh) yield estimation here agriculturally confirms that the campaign occurred in late August or early September (CE). Furthermore, when the local Banu Urayd Jews offered *haris* (*harisah*)—a type of meat-and-flour soup (Demir, 2007, pp. 17–19)—the Prophet (pbuh) allocated a portion of annual state revenue to them in return, and such positive gestures reinforced the non-Muslim population's allegiance to the new Islamic State and its sense of justice. This disciplined and steady marching method also explains the poet Kâ‘b b. Mâlik’s complacent mindset. Familiar with the flat terrain and the scheduled rest stops, the poet delayed his preparations under the delusion that he could easily catch up at the first stop. However, the massive logistical trail and the rapid pace set by the advancing army made it impossible for an individual traveler to catch up alone. Ultimately, the poet's "offense of inaction" emerged from the gap between the speed of military discipline and individual time management (al-Sa'id et al., 2017).

Located 25 kilometers from Wadi al-Qura, al-Hijr served as a metaphysical threshold where the ancient people of Thamud were destroyed. The Prophet (pbuh) prohibited drawing water from the wells in the area—except for the "Camel Well" (*Bi'r al-Naqah* / *Fasil al-Naqah*), believed to be where the Prophet Salih's camel drank—thereby rejecting any criminological association with the material culture of a place of divine punishment. The severe water crisis caused by this prohibition was overcome in Wadi al-Hawdi through miraculous rain following prophetic supplication. While a

massive water reservoir at Wadi al-Rashidah offered a crucial advantage to the army, an assassination attempt in the narrow al-Naqab (Aqaba) Pass highlighted the clear line drawn between the ranks and marked the moment hypocrisy escalated into a physical attack. Upon emerging from the steep pass onto flat terrain, the exhausted army overslept and performed the morning prayer past its time (*qada*). Establishing camp at the final destination of Tabuk, a 20-day display of military force secured bloodless deterrence against the Byzantine alliance. The hypocrites' attempt to dismiss these miracles as mere "passing clouds" reveals a psychological shift; while the army, physically constricted by thirst, reached water through obedience, the earth began to narrow around those who disobeyed and stayed behind in Al-Madīnah, despite all its vastness (al-Sa'id et al., 2017).

Violation of the Social Contract, the Responsibility of the Poet, and the Offense of Inaction

Within the framework of the sociology of literature and social institutions theory, general mobilization decrees in Al-Madīnah's worldview serve as critical social contracts where belonging to the Islamic community is tested through physical, financial, and intellectual commitment. Delaying participation in a logistically demanding operation like Tabuk was not merely a simple preference for comfort; it was an "active crime of inaction" committed against collective integrity and the authority of the founding leader, creating breaches in the shared defense shield. Indeed, the preparation phase of the Expedition of Tabuk—where the companions resisted the temptation of the harvest season to heed the call, where those unable to go due to lack of means shed sincere tears, and where companions like Abu Haythamah and Abu Dharr al-Ghifari overcame personal hesitation to rejoin the army—presents a moral snapshot showing how the norm of truthfulness (*sidq*) was internalized at a collective level. The failure of the poet Kâ‘b b. Mâlik—a man of both word and action—to join the army represented the most visible symbolic breach, amounting to a unilateral termination of this social contract.

Born in al-Madīnah around 598 CE, Abu Abdillah Kâ‘b b. Mâlik b. Abi Kâ‘b Amr al-Khazraji (d. 50/670) considered his participation in the Second Pledge of al-Aqabah the most vital turning point of his life. He served as a resounding collective memory, recording the community's victories, sorrows, and values through aesthetic language in his poetry (Kandemir, 2001, pp. 4–6; Sufyan et al., 2024, pp. 187–203). Acting as the literary shield of Islam, the poet's expressive style offered some of the most mature early examples of Islamic aesthetics, using simple similes where clarity was required, and metaphors and allegories where reinforcement was needed (Sufyan et al., 2024, p. 199). Therefore, the primary dynamic that transforms Kâ‘b b. Mâlik’s narrative into an object of literary-sociological study is his social status. While his poems called believers to strive, obey, and follow prophetic commands, his own failure to adhere to this norm on the practical field produced an ontological inconsistency between word and deed, creating a far more visible and destructive impact than the intentions of an ordinary citizen.

Unlike other military campaigns, the Prophet (pbuh) explicitly declared the target of this expedition from the very beginning so the army could adequately prepare, given that it was to be conducted against a distant and powerful enemy (Byzantium) during scorching summer heat and harvest season. Although Kâ‘b b. Mâlik was prosperous enough at the time to own two riding mounts, he fell into complacency, telling himself, "I will prepare today or tomorrow." Due to his negligence, he failed to catch up after the army departed al-Madīnah (al-Salman, 2025). The isolation imposed on the perpetrator due to this crime of inaction, along with the subsequent process of pardon, contains rich literary, psychological, and sociological insights

Return from the Expedition to Al-Madīnah, the Poet's Test of Honesty, and the 50-Day Social Isolation Process

Upon arriving in Tabuk, the Prophet (pbuh) inquired about Kâ‘b b. Mâlik. When a man from the Banu Salimah criticized Kâ‘b, claiming he had stayed behind out of a preference for comfort,

Mu'adh b. Jabal defended him, saying, "What a terrible thing to say! By Allah, we know nothing of him but good." Upon returning from the expedition, the Messenger of Allah (pbuh) sat in the mosque, where around 80 hypocrites who had failed to join the campaign came forward to present false excuses; the Prophet (pbuh) accepted their outward declarations and left their inner state to Allah. When it was Kâ‘b b. Mâlik's turn, despite his strong eloquent speech, he refused to resort to lies and honestly admitted that he had no valid excuse whatsoever. The Prophet (pbuh) remarked, "As for this man, he has spoken the truth," leaving the judgment regarding Kâ‘b b. Mâlik and the other two companions who showed the same honesty (Murarah b. al-Rabi‘ and Hilal b. Umayyah) to divine decree (Kandemir, 2001, pp. 4–6; Sufyan et al., 2024, pp. 187–203).

The 50-day isolation process experienced by these three companions—whose judgment was deferred following this confession of honesty—became one of the most dynamic trials testing the collective ethic of truthfulness (*sidq*) within al-Madīnah society. Under the boycott initiated by the Prophet's instruction, the people of al-Madīnah set aside kinship ties and tribal solidarity, severing all interactions with these three individuals in absolute obedience. Feeling that the earth, despite all its vastness, had closed in on him, Kâ‘b b. Mâlik could not receive a response to his greetings even from his closest relative, Abu Qatadah. During this period of exclusion, he received an offer of asylum from the Ghassanid king—a loyalty test reading, "We have heard that your master has alienated you; join us, and we will honor you." Viewing this offer as yet another trial, Kâ‘b burned the letter (Raşîd, 2013, pp. 53–85).

Despite pressure from relatives to "get off the hook with a false excuse," Kâ‘b remained steadfast in his honesty, taking the veterans of Badr as his example and confronting through a strict social boycott the internal conflict caused by his initial hesitation and search to justify staying behind (Raşîd, 2013, pp. 53–85; al-Zahrani, 2018, pp. 488–491). On the fortieth day of isolation, familial and emotional loneliness reached its peak when an order was issued for their wives to separate from them. While Hilal b. Umayyah's wife was granted permission to serve him due to his advanced age, Kâ‘b, who was young, refused to request a similar privilege, revealing the depth of his personal integrity. Throughout this uncompromising process, while the Muslims did not compromise on loyalty to divine command, they preserved the boundaries of human tolerance within the circle of prophetic legitimacy. This demonstrates that even the Prophet's reproachful yet compassionate punishment served as a mercy-centered effort toward reform (Raşîd, 2013, pp. 53–85).

Acceptance of Repentance, Glad Tidings, and Tabuk as the "Land of Miracles"

This heavy psychological pressure of fifty days—where time almost seemed to stand still—finally ended with the divine glad tidings of pardon that arrived during the last third of the night (al-Zahrani, 2018, pp. 488–491). Following the morning prayer on the fiftieth night, a call echoing from Mount Sal' announced the acceptance of their repentance. Entering the mosque, Kâ‘b was warmly embraced by Talhah b. Ubaydullah, whose enthusiastic welcome demonstrated the Islamic community's deep sensitivity toward restoring brotherhood ties. With his face shining like the moon out of joy, the Prophet (pbuh) remarked, "Rejoice in the best day you have experienced since your mother gave birth to you" (Kandemir, 2001, pp. 4–6; Sufyan et al., 2024, pp. 187–203). Kâ‘b b. Mâlik's steadfast posture throughout this ordeal became the clearest real-life manifestation of sincere repentance (*tawbatu al-nasuh*) in Islamic ethics. Demonstrating his resolve by offering to donate all his wealth upon the acceptance of his repentance, the poet pledged to the Prophet (pbuh), "I will never speak anything but the truth for the rest of my life," transforming honesty into a lifelong character trait.

On the other hand, due to the extraordinary events that occurred in the face of logistical and climatic hardships during the campaign, the geography of Tabuk is also described in historical sources as the "Land of Miracles" (*Ard al-Mu'jizat*). The severe water crisis experienced at the campsite was resolved when prophetic supplication brought localized rain falling solely over the

military unit's area; similarly, a tiny portion of provisions during a time of famine multiplied through prophetic blessing to feed the entire army. In one of the campaign's most remarkable turning points—the miracle at Ayn Tabuk (the Spring of Tabuk)—the Messenger of Allah (pbuh) not only increased the flow of water that had been running as thin as a shoelace, but also addressed Mu'adh (ra), stating, "O Mu'adh, if you live long enough, you will see this area filled with gardens," foretelling centuries in advance the agricultural and geographical transformation into today's modern Tabuk oasis (al-Atwi, 2008, pp. 15–32).

While the army—physically constricted by thirst—reached water through its obedience, the hypocrites who remained in al-Madīnah sought rationalizations by dismissing these miracles as mere "passing clouds," revealing a deep psychological break. Thus, while the earth narrowed despite its vastness for those who strayed from honesty, this process concluded with eternal inner peace and social rehabilitation for those who remained steadfast in truthfulness (al-Sa'id et al., 2017; al-Zahrani, 2018, pp. 488–491).

The Socio-Psychological Dimension of the Kâ‘b b. Mâlik Narrative in Light of Relevant Verses and Hadiths

Kâ‘b b. Mâlik was a famous poet renowned for the epic poetry he composed during campaigns in which he stood alongside the Prophet (pbuh), such as Badr and Uhud. In contrast, due to his absence from the Expedition of Tabuk and the process of social isolation he experienced until the revelation of divine pardon, it is not reported that he authored a poem specifically dedicated to this campaign. However, the processes of isolation and forgiveness experienced by Kâ‘b and his two companions will be examined in light of verses 117–118 of Surah At-Tawbah and the detailed hadith narrations transmitted in classical hadith sources. In this study, the literary and rhetorical elements of both the Quranic verses and the hadith text will be analyzed at the word and sentence level using a socio-psychological and literary approach.

During periods of crisis, famine, and high military risk, social structures develop a collective defense and solidarity mechanism that transcends individual wills. Due to extreme heat, logistical hardship, and an uncertain military march against a superpower of the era like Byzantium, the Expedition of Tabuk created a deep psychological strain in Al-Madīnahn society and a collective test of emotion and resolve. In a war atmosphere where concern for collective survival reaches its peak, social integrity can only be preserved through absolute discipline and a shared sense of belonging. Consequently, while the collective psychology of the society strives to maintain the army's morale and motivation, it perceives any emergence of laxity, hesitation, or avoidance within its ranks as an existential threat. In this context, the hesitation and complacency experienced in al-Madīnah before the expedition was not merely an issue of individual obedience; it was the reflection of collective strain and socio-economic pressure generated by wartime conditions on individual behavior. To protect its own survival, society aims to maintain psychological resilience at the highest level. Therefore, an individual falling outside this structure creates a deep rupture and traumatic tension within the social fabric.

لَقَدْ تَابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْاَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ اِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿١١٧﴾

وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتّٰى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا اَنْ لَا مَلْجَاَ مِنَ اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾ At-Tawbah 9:117-118.

"Indeed, Allah has shown grace to the Prophet and to the Emigrants (Muhajirun) and the Helpers (Ansar) who followed him in the hour of hardship, even after the hearts of a party among them had almost faltered. Then He accepted their repentance. Truly, He is Most Kind and Most Merciful to them."

> *"He also accepted the repentance of the three who were left behind. Eventually, the earth, despite all its vastness, seemed to close in on them, their own souls became constrained, and they realized that there is no refuge from Allah except with Him. Then He turned to them in mercy so that they might repent. Indeed, Allah is the Acceptor of Repentance, the Most Merciful"* (Presidency of Religious Affairs [DİB], 2005, At-Tawbah 9:117–118; DİB, 2006, Vol. 3, pp. 68–69)

Exegetes' conceptualization of "the hour of hardship" (*sa'at al-'usrah*) summarizes the shattering impact of the logistical, climatic, and economic crises faced by the Islamic army (al-Tabari, 2001, vol. 11, pp. 54–56; Ibn Atiyyah al-Andalusi, 2002, vol. 3, p. 93). Reported unanimously by the authors of the *Kutub al-Sittah* (the six canonical hadith collections), led by al-Bukhari and Muslim, this historical narrative brings to life on a socio-psychological plane the human dilemmas within a believer's inner world and the saving power of honesty. Upon returning from the expedition, around eighty hypocrites exploited prophetic pardon through false oaths; Kâ‘b, despite his strong eloquent speech, refused to resort to lies and laid the truth bare before the Prophet (pbuh), stating, "I had no legitimate excuse." Following this decision, although Kâ‘b was shaken by heavy psychological pressure from his own tribe, the Banu Salimah—who urged, "If you had lied like the others, the Messenger of Allah's prayer for forgiveness would have been enough for your sin"—he remained steadfast in his honesty. This process entered jurisprudence and ethical literature as a "test of loyalty," and as Karabacak emphasizes, this trial, which began with negligence, progressed through stages of exclusion, emotional anguish, patience, and unwavering faith, ultimately culminating in "forgiveness" (Karabacak, 2015, pp. 195–211).

Another socio-psychological trial the poet experienced during his period of isolation was receiving an asylum letter from the Ghassanid King, offering him his former literary prestige. However, the poet burned the letter in an oven without hesitation; this stands as the most concrete proof that he dedicated his literary talent and loyalty strictly to his Creator and His Prophet.

When we analyze these two verses (At-Tawbah 9:117–118), the phrase "the three who were left behind" refers not to their absence from the battle—as is commonly believed—but rather to the deferral of the judgment regarding them (to divine decree) due to the honesty they displayed. The repentance of these three companions, who missed the Expedition of Tabuk without a valid excuse yet refused to hide behind false pretexts like the hypocrites, achieved divine pardon through revelation. In the verse, the structure beginning with a conjunction and a passive verb in the expression وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا (*wa 'ala al-thalathati alladhina khullifu*) places the passive form "they were left behind" (*khullifu*) at the end rather than using "they stayed behind" (*takhallafu*), fittingly reflecting their state of isolation. In the first verse, the harsh conditions of the Expedition of Tabuk are abstracted not through a chronological day or month, but through the word "hour" (*sa'ah*)—the smallest unit of time. This usage expresses the intensity of the trial and the psychological pressure of that moment through the metaphor of time narrowing. In the second verse, the phrase وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ (*wa daqat 'alayhim anfusuhum*) incorporates personification and metaphor to embody the awakening of conscience as their morale faltered and their souls felt constricted.

Remorse is a pressure that constricts a person's inner essence from the inside out, leaving them gasping for air. The individual becomes trapped within their own body, and through the expression حَتَّى إِذَا (*hatta idha* / "until when"), the text conveys how psychological isolation and constriction reach their unbearable upper limit. Furthermore, the verb of proximity كَادَ (*kada* / "was on the verge of") used in the Quranic expression فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَزِيغُ قُلُوبُ (*fariqun minhum yazighu qulubu* / "the hearts of a party among them had almost faltered") shows that while the action almost occurred, it did not actually take place. The believers' hearts did not deviate, though they came perilously close to doing so. This psychological breaking point is materialized not as an abstract anxiety, but as the physical heart shifting off its axis, laying bare the intensity of moral constriction. Kâ‘b's

perseverance in honesty—despite heavy pressure from his tribe nudging him toward deceit and the Ghassanid King's alluring offer of escape—demonstrates that his conscience triumphed over worldly desires. In this context, conscience functioned not only as a punitive force squeezing the individual from within due to a breach, but also as a restorative and transformative spiritual refuge that protected him from taking shelter in falsehood and led him toward purification. The process transcended passive regret, evolving into an active self-discipline that elevated the individual to moral perfection.

Internal conflict is a psychological tension arising from the dissonance between an individual's actions, beliefs, and social expectations. An individual who commits an offense becomes caught between the desire to justify themselves and the responsibility to face the truth. The conscience squeezed within this crisis acts not as an external body of punishment, but as an internal mechanism of self-control and moral reckoning. The expressions used by Kâ'b b. Mâlik while recounting his failure to join the Expedition of Tabuk bring this internal contradiction to light in its purest form. According to what was narrated from Abd al-Rahman b. Abdullah b. Kâ'b b. Mâlik, Abdullah b. Kâ'b b. Mâlik explains the internal conflict and state of conscience he experienced in the hadith as follows.

قَالَ كَعْبٌ :لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا إِلَّا فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ تَخَلَّفْتُ فِي غَزْوَةِ بَدْرٍ، وَلَمْ يُعَاتِبْ أَحَدًا تَخَلَّفَ عَنْهَا، ...

> *"...Kâ'b said: Except for the Expedition of Tabuk, I never stayed behind from any campaign led by the Messenger of Allah (pbuh). I had also missed the Battle of Badr, but he (pbuh) did not reproach or blame anyone who stayed behind from Badr..."* (al-Bukhari, 1894, vol. 6, "Maghazi", Hadith No. 4418, pp. 3–7; Muslim, 1334, vol. 4, "Tawbah", Hadith No. 2769, p. 2129).

The expressions in this hadith show that a powerful technique of restriction and conciseness (*hasr/qasr*) is used in Kâ'b b. Mâlik's narrative. In this address, which begins with the phrase "Except for the Expedition of Tabuk, I never stayed behind from any campaign led by the Messenger of Allah (pbuh)," Kâ'b b. Mâlik uses the expression لم أتخلف (*Lam atakhallaf*), meaning "I did not stay behind / I did not fail to participate." This is a clear emphasis highlighting the poet's past loyalty. However, though unintentional, the poet had also been unable to participate in the Battle of Badr. He points out that Badr did not carry an obligation to join because the armies marched not for a pre-planned battle, but with the intent of intercepting a caravan; similarly, he notes that the Prophet did not reproach anyone, using the verb وَلَمْ يُعَاتِبْ (*wa lam yu'atib*), which means "did not blame / did not reproach / did not warn / did not hold accountable." By specifying that missing Badr was not a moral flaw or a religious violation, he safeguards his own reputation and past loyalty. Kâ'b emphasizes out of logical necessity that he demonstrated unbroken loyalty in all campaigns except Tabuk. This structure is constructed using لَمْ (*lam*, negation) and إِلَّا (*illa*, exception). In rhetoric (*balaghadh*), this construction points to the art of restriction/limitation (*hasr/qasr*). Furthermore, with the particle غَيْرَ أَنِّي (*ghayra anni* / "however, except that"), he preemptively eliminates any objection that might arise in the listener's mind regarding his absence from Badr. Although there is no visually ornate metaphor in the text, there is an implicit structure: Kâ'b draws his personal history as an unbroken line and positions the Tabuk incident as the "single and exceptional deviation" along this line.

According to Muneerah al-Zahrani's stylistic study, the poet tried to express his devotion to his religion using the most emphatic linguistic patterns (oaths, emphasis) to leave no room for doubt, in order to protect himself from accusations of hypocrisy during the heavy psychological trial he endured. While the selection of the conjunctions "Fa" (indicating immediate succession) and "Thumma" (indicating delay) alongside verbs expressing hesitation translates the human complacency and lazy mindset at the onset of the crisis into words, the use of indefinite (*nakirah*) forms—such as "a shout" or "a man ran"—animates the collective sensitivity of the Islamic community acting as a single body. While harsh and rigid words predominate at the beginning of the

crisis and throughout the boycott, the language softens completely with the arrival of pardon and prophetic glad tidings, undergoing a gentle, refreshing, and comforting semantic transformation (al-Zahrani, 2018, pp. 487–514).

فَقُلْتُ : أَتَجَهَّزُ بَعْدَهُ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ، فَغَدَوْتُ بَعْدَ أَنْ فَصَلُوا لِأَتَجَهَّزَ فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، ثُمَّ غَدَوْتُ، ثُمَّ رَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، فَلَمْ يَزَلْ بِي حَتَّى أَسْرَعُوا وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ، وَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ، فَلَمْ يُقَدَّرْ لِي ذَلِكَ، ...

" (To myself) I said, 'I will get ready a day or two after the army leaves and catch up with them.' The morning after the army departed, I went out to prepare; however, I returned without accomplishing anything. The next morning I went out again, and again I returned having accomplished nothing. While I kept delaying like this, the troops moved swiftly ahead, and the opportunity for the campaign slipped away. I still intended to set out and catch up with them—how I wish I had done so!—but that was not destined for me" (al-Bukhari, 1894, vol. 6, "Maghazi", Hadith No. 4418, pp. 3–7; Muslim, 1334, vol. 4, "Tawbah", Hadith No. 2769, p. 2129).

The particle *fa* (فَ) in the Arabic text of the hadith denotes an immediate, sequential, and cause-and-effect connection between actions without any time gap. The uses of *fe-ğadevtü* (فَغَدَوْتُ - "and so I set out immediately the next morning") and *fe-raca'tü* (فَرَجَعْتُ - "and so I returned immediately") in the text show the promptness between Kâ‘b's intention and action, illustrating that he set out each morning with a legitimate intention. The *fa* at the beginning of the expression *fe-lem yezel bî* (فَلَمْ يَزَلْ بِي - "and it kept happening to me") points to how a psychological vicious cycle repeated itself right after the thought of procrastination.

Similarly, the function of the particle *thumma* (ثُمَّ) involves a chronological ordering with time intervals. Unlike *fa*, *thumma* indicates a specific time gap, delay, and degree of difference between actions. The usage of *sümme ğadevtü, sümme raca'tü* (ثُمَّ غَدَوْتُ، ثُمَّ رَجَعْتُ - "then I went out again, then I returned again") conveys that the procrastination process spread across days, time flowed on, and human complacency gradually settled in. Instant intentions that began with *fa* expanded through *thumma* into a time frame where days simply slipped away.

The expression *ve leytenî fe'altü* (وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ - "and how I wish I had done so!"), representing the moment when the illusion of procrastination shattered and symbolizing retrospective emotional regret, constitutes the strongest psychological breaking point in Kâ‘b b. Mâlik's narrative; it is a deep inner sigh. This wish structure represents the realization where the illusion of delay dissolves, the painful cost of inaction is recognized, and the mechanism of conscience engages at full capacity. Instead of shifting responsibility to external factors, Kâ‘b accepts his own weakness of will as the source of the crisis. It expresses the sudden decisions in Kâ‘b's mind and the immediate empty-handed returns that followed. This expression of regret functions as a rhetorical sigh that interrupts the main sentence flow, syntactically confronting past action with present moral reckoning.

Spatial Contraction and Socio-Spatial Isolation

Space is not merely a concrete area composed of geographical and physical boundaries; it is a perceptual and aesthetic construct that an individual experiences through social relationships, belongings, and semantic bonds. The expression *sâ'atu'l-usre* ("that hour of hardship") in verse 117 of Surah At-Tawbah, alongside the emphasis "after the hearts of a party among them had almost faltered" and the description in verse 118 "the earth, despite all its vastness, seemed to close in on them," generates a perceptual tension and constriction that exceeds boundaries—both within the social structure and in the mind of the individual left behind—even before the isolation decree was enforced. In the socio-spatial isolation experienced by Kâ‘b b. Mâlik and his two companions, this crisis turned into a "semantic absence" through the severance of greetings, communication, and daily interaction, rather than a physical imprisonment. The individual is physically present within society, yet exists in a state of "invisibility/symbolic absence" regarding social symbols and the world of

meaning. Ultimately, this situation produced a distinct perceptual rupture between the objective dimensions of the physical environment in which the individual lived and the subjective expanse felt within their emotional world. Indeed, the phrasing in the verse is a rhetoric fully attuned to the contextual requirements of the situation (*muktezâ-yı hâle muvafik*). Although geography objectively maintains all its expanse and open spaces, with the withdrawal of social acceptance, greetings, and communication, it narrows in the poet's perception and turns into a psychological cell.

Analyzed from a literary perspective, the text of the verses constructs the dialectic between the objective existence of space and its subjective feeling through a striking contrast. The phrase "their own souls became constrained" in the verse proves how external socio-spatial pressure combines with an internal mechanism of conscience to envelop the individual in a dual, objective and subjective siege. However, the textual structure does not leave this severe experience of contraction as an everlasting trauma; it also presents the ease within the trial and the reformative, transformative dimension of isolation on the same perceptual plane. The moment they realized "there is no refuge from Allah except with Him," isolation ceased to be a punitive mechanism pushing the individual outside the system and became an "internal purification and sanctuary" that helped them grasp the only true refuge to seek. At this stage, the felt dimension of space is reshaped not by physical maps, but by the emotional and semantic expansion brought by social acceptance, moral reckoning, and ultimately divine pardon. The spatial contrast and metaphor of paradox set the vastness of the earth against spiritual constriction through hyperbole (*mubalaghah*) in the phrase ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ (*daqat 'alayhim al-ardu bima rahubat*). The subject fled from and the subject sought as the sole haven are the exact same; the prepositions مِنْ (*min* / departure, escape) and إِلَى (*ila* / direction, refuge) form a rhetorical opposition within the same sentence, and this state of escaping/seeking refuge from Allah to Allah is expressed through لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ (*la malja'a min Allahi illa ilayhi*). This spatial paradox constitutes a beautiful example in rhetoric of the idea of "seeking refuge from Majesty (*Jalal*) to Beauty (*Jamal*)," uniting the direction of human escape and the direction of shelter at the very same point. While objective space preserves its infinite vastness in the verse, a claustrophobic contraction takes place in subjective perception. This metaphoric structure (*isti'arah*) transforms the deep remorse experienced by Kâ‘b b. Mâlik and his companions during the isolation process from an abstract emotion into spatial pressure—that is, the embodiment of conscience. No matter how vast the physical environment may be, the "semantic absence" and symbolic isolation caused by the breakdown of communication and greetings effectively turn the world into a narrow cell.

Social Acceptance and Revitalization After Divine Pardon

The process of forgiveness following the phases of crisis, isolation, and moral reckoning signifies ending the isolation that pushed the individual outside the social structure and restoring them honorably to the public sphere. Surah At-Tawbah verse 118, revealed at the end of the fiftieth day, does not turn these individuals' mistake into an everlasting conviction; on the contrary, it proclaims their pardon by raising the remorse they suffered to a literary and divine peak. With the revelation of the verse, the glad tidings were delivered to the poet and his two companions immediately. When Kâ‘b entered the mosque, the Noble Companions standing up to embrace him and the Prophet’s face shining like a full moon represented the public removal of the stain of guilt through a ceremonial moment. This moment constitutes a psychological and ritualistic pinnacle of social rehabilitation. The event is narrated in the hadith text, which includes the conversations during the moment of forgiveness and meeting with the Prophet, as follows:

قَالَ كَعْبٌ: فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ: أَبْشِرْ بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ مُنْذُ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ، قَالَ: قُلْتُ: أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولَ اللهِ، أَمْ مِنْ عِنْدِ اللهِ، قَالَ: بَلْ مِنْ عِنْدِ اللهِ، ... فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ اللهَ إِنَّمَا نَجَّانِي بِالصِّدْقِ، وَإِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَلَّا أُحَدِّثَ إِلَّا صِدْقًا مَا بَقِيتُ،...

"...Kâ‘b said: When I greeted the Messenger of Allah (pbuh), his face was glowing with joy and he said:

— 'Rejoice in the glad tidings of the best day you have experienced since your mother gave birth to you!'

I asked: — 'Is this glad tiding from you, O Messenger of Allah, or from Allah?'

The Messenger of Allah (pbuh) replied: — 'No, it is directly from Allah.'

...

Thereupon I said: — 'O Messenger of Allah! Allah saved me only because of my honesty. As a requirement of my repentance, I will speak nothing but the truth for as long as I live!'" (al-Bukhari, 1894, vol. 6, "Maghazi", Hadith No. 4418, pp. 3–7; Muslim, 1334, vol. 4, "Tawbah", Hadith No. 2769, p. 2129)

In the Arabic text of the hadith, the Prophet's state is conveyed through a circumstantial clause (*wa huwa...* / "while he was..."), making the emotional atmosphere, relief, and prophetic joy immediately visible prior to the dialogue. The expression that the Prophet's face "shone/flashed like lightning" serves as a metaphor depicting the visual reflection in al-Madīnah society of the divine pardon that followed the poet's period of isolation. The expression *yebruku vechuhû mine's-surûr* (يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ - "his face was glowing with joy"), which expresses the deep happiness and relief experienced by the Messenger of Allah (pbuh) through this pardon, is a metaphorical narrative. The moment when divine forgiveness is proclaimed represents a prophetic glad tiding that marks the greatest turning point in the poet's life. In their conversation, Kâ‘b b. Mâlik's question reflects his effort to grasp the spiritual gravity of the event, driven by a desire to confirm whether the decision of pardon stemmed from human mercy or divine approval and revelation. The investigative contrast in the question *a-min 'indika ... am min 'indillâh* (أَمِنْ عِنْدِكَ ... أَمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ - "Is it from you... or from Allah?") is constructed using the two-alternative comparison particle *am* (أَمْ). In the answer given to the question, the particle *bal* (بَلْ) within the structure *lâ, bal* (لَا، بَلْ - "No, rather...") serves to rectify and emphasize the statement. The poet aimed here to clarify the source of the ruling. Identifying his speech completely with "truthfulness" and expressing that he would henceforth use his linguistic skill solely in the service of truth contains a symbolic pledge of loyalty. Kâ‘b uses the particle *innamâ* (إِنَّمَا - "only / except"), which functions as a restriction particle (*qasr/hasr*) in Arabic, to express that the sole reason behind his salvation was his truthfulness and honesty. As a debt of gratitude for the divine grace he received, the poet promised never to deviate from truth and honesty for as long as he lived.

The prophetic smile and the comforting words spoken fulfill a restorative function that repairs the individual's damaged self-esteem and re-establishes their social belonging. Once his isolation ended, the poet, having his reputation restored, continued to compose some of the most powerful odes of loyalty in Islamic literature. Genuine repentance is characterized by deep regret for the committed sin, sorrow, a firm resolve not to return to the sin, a sincere pledge of loyalty, and an awareness of giving charity as a mark of gratitude. In the social counterpart to individual transformation lies a corporate and collective responsibility. The duty of society toward repenting individuals is not to marginalize them or harbor grudge and hostility toward them, but rather to support them, forgive their mistakes, and reintegrate them into society. Although Kâ‘b and his companions endured severe isolation, through their truthfulness they attained eternal divine forgiveness and approval. The best day in a servant's life is the day they repent and choose honesty. Honestly confessing one's own faults is a virtue. From a moral standpoint, it is considered necessary for a person facing afflictions and trials to discipline their soul and find solace by looking at the experiences of righteous people who shared the same fate (Raşîd, 2013, pp. 53–85).

This process of isolation and forgiveness experienced by the poet demonstrates the pedagogical power of Islamic society in transforming and educating the individual. In this context, social acceptance and the revitalization of society are also important. Regarding the significance of the topic, Muneerah al-Zahrani states that the story of Kâ‘b b. Mâlik (r.a.) contains a highly effective educational method. She emphasizes that this narrative includes many pedagogically powerful and

impactful methods, such as social boycott (isolation from society), reprimand, engaging emotions, setting an example, rewarding, guiding, and mentoring (al-Zahrani, 2018, pp. 487–514). Indeed, evaluating the socio-psychological dimension of the narrative reveals that the process was not merely an individual purification, but a collective rehabilitation. The reports recounting Kâ'b b. Mâlik's failure to join the Expedition of Tabuk and his fifty-day period of isolation reveal in the simplest terms the sociological differentiation of al-Madīnah society along the axes of hypocrisy, excuses, and sincerity, as well as the individual's psychological breaking points. Despite his loyalty to the Pledge of Aqaba, Kâ'b gave in to worldly comfort and showed negligence; yet, unlike the hypocrites, he refused to stoop to falsehood and chose absolute truth, proving the sincerity of his faith. The collective isolation, which reached the point of separating spouses, turned into a legal and psychological test of limits; this process, described as the narrowing of the earth, culminated in divine forgiveness following sincere regret. This event stands as a historical document showing how even a single instance of neglect can become a profound warning and awakening regarding social bonds and religious responsibilities (Kırtay, 2014, pp. 113–116).

Conclusion

The narrative of Kâ'b b. Mâlik, shaped around Verses 117–118 of Surah At-Tawbah and the narratives in the *Kutub al-Sittah* within the context of the Expedition of Tabuk, yields original and interdisciplinary findings at the intersection of the sociology of literature, rhetoric, and the sociology of punishment. Conducted in line with the immanent and transcendent analysis (understanding and explanation) stages in Lucien Goldmann's Genetic Structuralism methodology, this study demonstrates that the fifty-day isolation process found in the classical narrative does not construct a stigmatizing penal mechanism pushing the perpetrator outside the social structure, but rather an literature of "restorative" pardon that triggers the individual's internal moral reckoning and culminates in a public ceremony of acceptance.

When the texts are evaluated through literary devices such as contrast, metaphor, simile, and trope (*isti'arah*) highlighted within word- and sentence-level semantic relationships, it is observed that the image of the "desert/earth"—which symbolizes absolute freedom in classical Arabic poetry—transforms through the trope and contrast framework in the verse from an objective vastness into a space of psychological contraction and a personal cell. While climatic and logistical analyses illustrate the reality of the campaign under scorching summer heat along with the poet's delusion of complacency, the rejection during isolation of an asylum offer from the Ghassanid court confirms that the sanction imposed did not produce anti-system alienation in the individual, but instead reinforced political and literary loyalty. In this context, the semantic and psychological relief experienced in the text with the arrival of pardon proves that divine forgiveness is not merely a legal pardon, but a process of spiritual expansion and restoration.

The research also reveals the foundational role of the principle of *sidq* (truthfulness and sincerity)—one of the core concepts of Islamic moral philosophy—within individual and collective structures. Kâ'b b. Mâlik's choice of absolute truth over fabricating excuses despite his rhetorical prowess enabled the individual, once passed through the filter of *sidq*, to be fully restored to his social status with complete acceptance. This finding shows how the shared moral values of the social body are preserved while maintaining the principle of individual criminal responsibility, and how the offense of inaction can be transformed into a collective rehabilitation process.

In conclusion, the study confirms that the religious-literary rhetoric—which positions the isolation process as a rehabilitative model for societal reintegration rather than a punitive and exclusionary execution logic—offers an original methodological framework for the sociology of literature and intertextual readings. This historical and literary structure presented by the narrative provides a universal and theoretical source of inspiration for "restorative justice" models in modern criminology and the sociology of punishment.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Tebük Seferi Bağlamında Suçun Tecridi ve Affın Edebiyatı: Tevbe Suresi 117-118. Ayetler Işığında Kâ‘b b. Mâlik Kıssası ve Topluma Kazandırma Süreci

Giriş

İslam medeniyetinin ve erken dönem Medine toplumunun şekilleniş sürecinde kriz anları, sadece askerî ve siyasî kırılmaları değil; aynı zamanda hukukî, ahlaki ve edebî normların sınırlarının çizildiği kurucu evreleri ifade eder. Bu krizlerin şüphesiz en çetini, Hicretin dokuzuncu yılında (m. 630) Bizans İmparatorluğu ve bölgedeki müttefiklerine karşı gerçekleştirilen Tebük Seferi'dir. Şiddetli sıcaklık, kronik su kıtlığı ve hasat mevsiminin getirdiği iktisadî cazibe gibi unsurlar sebebiyle "Ceyşu'l-Usre" (Sıkıntı Ordusu) veya Gazvetu'l-Usre (Zorluk Seferi) olarak adlandırılan bu sefer, salt bir askerî intikal olmanın ötesinde nebevî kriz yönetiminin kurucu bir örneğidir. Tebük Seferi, coğrafî zorlukları aşan bir lojistik deha örneği olarak Müslümanların süper güçlere karşı iradesini tescilleyen bir turnusol kâğıdı işlevi görürken; asıl sarsıcı yankısı, seferden mazeretsiz olarak geride kalanların Medine'de tabi tutulduğu psikolojik, dilsel ve toplumsal yargılanma sürecinde ortaya çıkmıştır.

Bu sosyo-mekânsal ve hukukî yankının merkezinde, Tevbe Suresi 117-118. ayetlerin nüzul bağlamını oluşturan şair Kâ‘b b. Mâlik ve iki arkadaşının (Hilâl b. Ümeyye ile Mürâre b. Rebî‘) hikâyesi yer almaktadır. Kâ‘b b. Mâlik'in Tebük Gazvesi'ne katılmaması ve sonrasındaki elli günlük ağır imtihan süreci, İslam ahlakındaki "doğruluk" (sıdk) değerinin en somut tecellilerinden biridir. Kâ‘b, bahanelerin arkasına sığınmak yerine gerçeği itiraf ederek dünyası daralsa da ebedî bir kurtuluşa ermiştir (Raşîd, 2013, s. 53-85). Literatürde genellikle fıkhî hükümler veya ahlaki vaazlar ekseninde ele alınan bu anlatı, aslında toplumsal normların inşasındaki edebî boyutuyla derin bir sosyolojik kırılmaya işaret eder. Bu noktada çalışmanın özgünlüğü, söz konusu kıssayı teolojik bir cezalandırma kroniği olmanın ötesine taşıyarak, edebiyat sosyolojisi ve belâgat ilminin imkânlarıyla disiplinler arası bir düzlemde yeniden okumasında saklıdır. Nitekim edebiyat sosyolojisi açısından bakıldığında Kâ‘b b. Mâlik, sıradan bir nefer değil; Medine toplumunun kamusal sesini, ideolojik argümanlarını ve kolektif hafızasını şiirleriyle inşa eden entelektüel bir güçtür. Bir şairin toplumsal sorumluluğu, kitleleri harekete geçiren "sözü" ile bizzat ortaya koyduğu "eylemi" arasındaki mutlak tutarlılıkta saklıdır. Dolayısıyla onun en müreffeh döneminde savaşa katılmaması, Medine entelektüel zemininde söz ile eylemin tutarsızlığı olarak radikal bir epistemolojik sapma yaratmış ve diğer bireyler için meşru bir rehavet modeli oluşturma riski taşımıştır. Araştırma, bu yönüyle klasik literatürdeki boşluğu doldurarak entelektüel ve sanatçı sorumluluğunun kriz anlarındaki sosyolojik maliyetini sorgulaması bakımından bütünüyle özgün bir yaklaşıma sahiptir.

Hz. Peygamber'in bu sapmaya karşı uyguladığı ve elli gün süren sosyal boykot, şairin kamusal sesinin elinden alınması, yani "dilsel ve sosyal bir tecrit" olarak tezahür etmiştir. Akademik literatürde "suçun tecriti" ifadesinin tercih edilmesi, modern hukuk felsefesi ve ceza sosyolojisinin yanı sıra İslam hukukunun "onarıcı adalet" (restorative justice) yaklaşımıyla doğrudan ilişkili bilinçli bir kavramsal seçimdir. Eğer bu süreç "suçlunun tecriti" olarak kavramsallaştırılsaydı, bireyi

tamamen gözden çıkaran, onu damgalayıcı ve ebediyen toplum dışına iten cezalandırıcı bir infaz mantığı doğardı. Oysa uygulanan konuşma yasağı ve hakkında verilecek karar açıklanana kadar boykota maruz bırakılması şairi bir insan olarak imha etmeyi değil, onun işlediği "itaatsizlik ve eylemsizlik suçunu" net bir sınırla yalıtmayı amaçlamıştır. Sosyal karantina, suçun toplumsal gövdeye sirayet etmesini engellerken, suçlunun özünü yok etmeyip aksine onun içsel bir vicdan muhasebesi ve arınma yaşamasına kapı aralamıştır. Metnin bu katmanlı yapısı, cezalandırma retoriğini modern suç bilimi teorileriyle ilişkilendirerek çalışmaya çağdaş ve evrensel bir özgünlük kazandırmaktadır.

Kıssanın nihaî düğüm noktası ve bu çalışmanın temel savı ise, bu arınma sürecini taçlandıran "sıdk" (doğruluk ve samimiyet) kavramının kurtarıcı vizyonudur. Sefer dönüşü seksen kadar münafık, sahte mazeretler ve yalanların arkasına sığınarak ikiyüzlü bir bağlılık sunarken; peygamber şairi üç şairden biri olan Kâ'b b. Mâlik tüm hitabet yeteneğine rağmen dünyevî kurnazlıkları reddedip mutlak doğruyu söylemiştir. Doğruluk, kısa vadede ağır bir psikolojik ve mekânsal daralma getirse de uzun vadede ilahî affın ve bütüncül bir "topluma kazandırma" (reintegrasyon) sürecinin yegâne anahtarı olmuştur. Nihayetinde bu kavramsallaştırma, çalışmanın ana eksenini oluşturan "affın edebiyatı" ile güçlü bir kontrast ve metodolojik bütünlük kurmaktadır. Mevcut çalışma; haricî ve yapay teorilerin kısırlığından sıyrılarak doğrudan metnin sosyo-kültürel genetiğine inmeyi başarmasıyla literatürde kendine has, müstakil bir yer edinmektedir. Bu doğrultuda çalışmamız; Tevbe Suresi 117-118. ayetler ışığında, Kâ'b b. Mâlik'in şair kimliğinin yarattığı sosyo-edebî kırılmayı, ardından gelen dilsel tecrit sürecini ve dürüstlüğün ödülü olarak tecelli eden kutsî affın, bireyi topluma yeniden kazandırmadaki edebî ve normatif gücünü disiplinler arası bir yöntemle analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi deseni temel alınarak edebiyat sosyolojisi, üslupbilim ve metin tahlili ekseninde disiplinler arası bir yaklaşımla kurgulanmıştır. Niteliksel metodoloji gereği evren ve örneklem seçimi yerine veri kaynakları belirlenmiş; araştırmanın doküman havuzunu Kur'an-ı Kerim (Tevbe Suresi 117-118. ayetler), Kütüb-i Sitte bünyesindeki temel hadis kaynakları (Buhârî, Müslim), klasik Arap şiiri metinleri, siyer ve tarih kaynakları ile Ferîku's-Sahra (Çöl Takımı) araştırma grubunun coğrafî saha incelemeleri, meteorolojik geçmiş ve iklim eğrileri oluşturmuştur.

Çalışmanın kuramsal ve metodolojik omurgasını Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık kuramı şekillendirmekte olup metinlerin ve verilerin analizi iki aşamalı bir yaklaşımla yürütülmüştür. Bu noktada "içkin çözümleme" (anlama) aşamasında; sözcük ve cümle anlam ilişkileri bağlamında ayet ve hadis metinlerinde öne çıkan tezat, mecaz, teşbih ve istiâre sanatları ile üslupbilimsel tahlil teknikleri kullanılarak metinlerin kendi içsel bağıntıları, semantik dönüşümleri, mekânsal daralma kurgusu ve şairin duygu durumundaki psikolojik kırılmalar çözümlenmiştir. Diğer "aşkın çözümleme" (açıklama) aşamasında; içsel yapıda tespit edilen retorik ve semantik bulgular, Tebük Seferi'nin kavurucu yaz sıcağı altındaki lojistik/iklimsel gerçekliği, askerî disiplinin hızı ile şairin rehavet yanılgısı arasındaki diyalektik ve dönemin sosyo-politik dinamikleriyle birleştirilerek içsel ve dışsal yapılar arasındaki yapısal homoloji (eşbiçimlilik) ortaya konmuştur. Söz konusu veri kaynakları üzerinden yürütülen metin merkezli analiz; şairin toplumsal sözleşmeyi ihlalini, maruz kaldığı elli günlük tecrit sürecini, Gassânî sarayından gelen sığınma teklifine karşı politik/edebî sadakatini ve nihaî af sürecini nesnel bir zeminde deşifre etmiştir. Metin ve kaynak tabanlı bir literatür incelemesi olan bu çalışmada insan veya hayvan denekler üzerinde herhangi bir uygulama yapılmadığından etik kurul belgesi gerekmemekte; bununla birlikte araştırma ve yazım sürecinde tüm bilimsel etik ilkelerine ve atıf kurallarına tam sadakatle uyulmuştur.

Tebük Seferi'nin Sosyo-Mekânsal Dinamikleri: "Gazvetu'l-Usre"

Tebük Seferi, İslam'ın kurucu asrında sadece askerî bir sınır tahkimi ve stratejik hamle olmanın ötesinde, Medine toplumunun iç mekanizmalarını, toplumla ve peygamberle olan sadakat sınırlarını ve toplumsal sözleşmesini test eden en radikal sosyo-mekânsal kırılma noktalarından biridir. Bu bölüm, seferin coğrafî ve lojistik zorluklarının toplumsal yapı üzerindeki sosyolojik yansımalarını ve bu zorluklar karşısında bireylerin ürettiği dilsel/eylemsel tavırları ve toplumsal sözleşmeye aykırılıklarını edebiyat sosyolojisi penceresinden incelemektedir.

Medine merkezli kurulan İslam devleti ve onun toplumsal dokusu için mekân, sadece coğrafî bir koordinattan ibaret değil, kolektif kimliğin ve hukukî bağların harmanlandığı normatif bir alandır. Medine'ye yaklaşık 700 kilometre uzaklıkta, Bizans İmparatorluğu'nun nüfûz alanındaki Suriye sınırında yer alan Tebük, bu yönüyle fizikî olduğu kadar sembolik bir "sınır" ve "öteki" kavramını temsil eder.

Hicretin dokuzuncu yılının Receb ayında, Tâif Kuşatması'nın nihayete ermesinden yaklaşık altı ay sonra gerçekleştirilen Tebük Seferi, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bizzat sevk ve idare ettiği son askerî harekâttır. Söz konusu sefer, Hicaz Yarımadası'nda ivme kazanan İslamî nüfûzu kendi egemenlik alanları adına ciddî bir tehdit şeklinde okuyan Bizans İmparatorluğu'nun, bölgesel statükoyu muhafaza etme arayışları neticesinde patlak vermiştir. Yaklaşık 40 bin askerden müteşekkil Bizans ve müttefik Hristiyan Arap lejyonlarına karşı, Medine'den 30 bin kişilik muazzam bir Müslüman ordusu harekete geçmiştir. Müslümanların sergilediği sarsılmaz irade karşısında muharebeyi göze alamayan Bizans birlikleri, cephe hattını terk ederek kuzey istikametine doğru çekilmiş ve dağılmıştır. Süreç sahada sıcak bir çatışmaya evrilmemiş olsa da Müslüman ordusunun stratejik mevzileri kontrol altına almasıyla birlikte, kansız ve kesin bir jeopolitik zafer elde edilmiştir. Bu hamle, bölgede daha önce Doğu Roma'ya bağlılık yemini etmiş olan Hristiyan tebaanın boyun eğmesine ve Resûlullah (s.a.v.) ile karşılıklı hak ve ödevleri hukukî zemine oturtan ahitnamelerin imzalanmasına zemin hazırlamıştır. Neticede, Bizans'ın bölgedeki nüfûzu kırılmış; yerel unsurlar eski hamilerini terk ederek, coğrafyanın yükselen tek baskın gücü konumundaki İslam devleti ile ittifak kurma yolunu seçmişlerdir (Yiğit, 2011, s. 228-230).

Tebük Seferi, doğurduğu bu makro-siyasî ve askerî neticelerin ötesinde, vahyin toplumsal itaatsizlik, sadakat ve münafıklık olgularına müdahale ediş biçimi yönüyle diğer tüm gazvelerden radikal biçimde ayrışmaktadır. Yüce Allah, mümin kitleleri bu zorlu yolculuğa çıkmaya daha önce eşine rastlanmamış sarsıcı bir retorikle teşvik ederken; geçerli bir mazereti bulunmaksızın Medine'de kalan ve rehavete kapılanları ise ilahî hitabın en sert kalıplarıyla tekdir etmiş ve cezalandırmıştır. Münîre bint Mar'î bin Râşid ez-Zehrânî'nin konuyla ilgili çalışmasında da işaret ettiği üzere, bu eşsiz ilahî kınama ve teşvik dengesi, Medine'nin iç sosyal disiplinini yeniden tanzim eden, kamusal nifak unsurlarını tasfiye eden ve toplumun kurucu ahlaki normlarını perçinleyen manevi bir arınma sürecine kapı aralamıştır (ez-Zehrânî, 2018, s. 487-514).

Hicretin dokuzuncu yılında gerçekleşen bu sefer, Gazvetu'l-Usre (Zorluk Seferi) olarak adlandırılmıştır. Bu da mekânın bu denli uzak ve erişilmez oluşu, Medine'deki her bir birey için konfor alanının, alışılmış toplumsal ritimlerin ve güvenli coğrafyanın radikal biçimde terk edilmesinden ötürüdür. Gazve sırasında münafıkların çıkardığı fitne ve fesadı anlatan, iç yüzlerini ortaya koyan ayetlerin inmesi dolayısıyla bu gazveye "Gazvetu'l-fâdıha" da denmiştir (Yiğit, 2011, s. 228). Dolayısıyla Tebük, sosyolojik anlamda sadakatin test edildiği devasa bir sosyo-mekânsal sınav alanına dönüşmüştür.

Uveyd el-Atvî'ye göre, Tebük Gazvesini, İslam tarihi ve Kur'an tefsiri açısından üç temele dayandırmaktadır. İlk olarak, Tevbe Suresi'nin neredeyse tamamının bu sefere ve artçı gelişmelerine ayrılması, Kur'an'da bu denli geniş işlenen başka bir askerî harekâtın bulunmaması yönüyle müstesnadır. İkinci olarak, 30.000 kişilik mevcuduyla Asr-ı Saadet'in en kitlesel ordusuna sahne olan bu sefer, aynı zamanda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bizzat komuta ettiği son askerî harekâttır. Üçüncü

ise seferin "İkinci Fetih" hüviyeti taşımasıdır; zira Mekke'nin Fethi yarımada içindeki müşrik unsurları hedeflerken, Tebük seferi yarımada dışındaki küresel bir güce (Bizans) karşı yapılmış ve bu stratejik hamlenin ardından Arap kabileleri kitleler halinde Medine'ye gelerek İslamiyet'i kabul etmiştir (el-Atvî, 2008, s. 23-27).

Tebük Seferi'nin Jeopolitik ve Sosyo-Psikolojik Arka Planı

Tebük Seferi, salt askerî bir hareketten öte, Medine merkezli İslam devletinin beka ve dış politika stratejisinin en kritik hamlesidir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) askerî vizyonu incelendiğinde; Hicaz'ın güvenliğinin ancak kuzey sınırını teşkil eden Levant (Şam/Suriye) bölgesinin kontrolüyle mümkün olabileceği görülür. Bu jeopolitik zorunluluk nedeniyle ne Mısır'a ne de Yemen'e büyük çaplı seferler düzenlenmemiş; tüm stratejik odak Levant eksenine kurulmuştur. Hatta Resûlullah (s.a.v.) vefatından hemen önce bile bu hattın güvenliği için Usame b. Zeyd de ordu teşkil ederek Levant politikasının sürekliliğini tescillemiştir.

Seferin doğrudan kriminolojik ve istihbarî gerekçesi; Şam'dan Medine'ye ticarî mal getiren Nebatî tüccarlar vasıtasıyla gelen somut tehdit haberleridir. Roma İmparatorluğu'nun; Lahm ve Cüzâm gibi Hristiyan Arap kabilelerini de yanına alarak büyük bir güç topladığı ve öncü birliklerinin Belka'ya ulaştığı istihbaratı, Medine'de ciddi bir güvenlik alarmına yol açmıştır. Tebük Muharebesi, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ileri yaşta (yaklaşık 60-61 yaşlarında olmasına rağmen) gerçekleştirdiği son askerî seferdi. Bu sefer aynı zamanda hem mesafe hem de süre bakımından en uzun seferdi ve aynı zamanda hem mesafe hem de süre bakımından da en uzun olanıydı.

Tebük Seferi, Arap Yarımadası'ndaki güç dengelerini kalıcı olarak değiştirmiştir. Roma gibi bir süper güce karşı sergilenen bu caydırıcı askerî irade; sırtını Bizans'a dayayarak Medine içinde komplo kuran münafıkların ve İslam karşıtı unsurların tüm siyasî umutlarını söndürmüştür. Sefer, İslam'ın yarımadadaki mutlak ve kaçınılmaz egemenliğini tescil ederken, sadakat ile sapma arasındaki normatif sınırı da kesin olarak çizmiştir. Uveyd el-Atvî'ye göre Tebük Seferi, herhangi bir askerî çatışma yaşanmamasına rağmen, Kuzey Arabistan ve Suriye sınır hattında İslam devletinin siyasî otoritesini pekiştiren stratejik diplomatik antlaşmalarla neticelenmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), Bizans İmparatoru Herakliyus'a elçi vasıtasıyla diplomatik bir mektup göndererek uluslararası düzlemde varlığını ortaya koymuş; eş zamanlı olarak bölgenin kritik aktörleriyle egemenlik anlaşmaları imzalamıştır. Bu bağlamda, peygamberin (s.a.v) deniz ve kara ticareti ile lojistik hatların güvenliğini sağlayan Eyle Hâkimi Yuhanna b. Ru'be ile anlaşma yapmasının yanı sıra, Cerbâ, Ezruh ve Magnâ halklarıyla cizye ödemeleri karşılığında sulh akdedilmiştir. Son olarak, Halid b. Velid'in askerî hamlesiyle kontrol altına alınan Dûmetu'l-Cendel Hâkimi Ükeydir b. Abdülmelik ile yapılan cizye anlaşması sayesinde bölgedeki kaleler, İslam devletinin kuzeydeki kalıcı askerî ve siyasî karakolları haline getirilmiştir (el-Atvî, 2008, s. 23-27).

Bu tarihsel ve stratejik arka plan; şair Kâ'b b. Mâlik'in maruz kaldığı tecritin neden bu kadar ağır ve sarsıcı olduğunu anlamamızı sağlar. Toplumun Gassanî ve Roma tehdidiyle varoluşsal bir korku yaşadığı böyle bir konjonktürde, Kâ'b'ın sefere katılmaması sıradan bir ihmal değil; devletin bekasını ilgilendiren en kritik güvenlik kırılmasında saf dışı kalmak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla suçun büyüklüğü, mekânın (Tebük'ün) stratejik önemiyle doğrudan orantılıdır.

Medine-Tebük Hattında Lojistik, İklimsel ve Coğrafî Eşikler: Ferîku's-Sahra (Çöl Takımı) Araştırmaları Işığında Tebük Seferi

Tebük Seferi'nin sosyo-psikolojik etkisini derinleştiren temel unsur, zamanlaması ile güzergâhın tabiatıdır. Kavurucu çöl sıcaklarının zirve yaptığı, su yetersizliği ve kuraklığın hüküm sürdüğü bir döneme denk gelen bu sefer, ordunun intikalini fizikî bir azaba dönüştürmüştür. Zamanlamanın Medine'de hurma hasadının, gölgeliklerin ve iktisadî kazancın en cazip olduğu döneme rastlaması; bireyin önündeki "Medine'nin konforu ve ekonomik refahı" ile "Tebük'ün çölü ve bilinmezliği" arasındaki rasyonel ve psikolojik çatışmayı keskinleştirmiştir.

Bu psikolojik gerilim, modern dönemde sahayı fiziken adımlayan araştırmalarla da perçinlenmiştir. Nitekim Suudi Arabistan'ın kadim çöl yollarını ve coğrafyasını inceleyen araştırmacılar, *alsahra.org* platformunda yayımladıkları saha çalışmasında bu iklimsel azabı somut verilerle ortaya koymuştur. Ekibin meteorolojik geçmiş ve iklim eğrileri üzerinden yaptığı kronolojik analizler; ordunun çıkışının sanılanın aksine Receb (Ekim) ayında değil, Miladi Ağustos ortası veya Eylül başında gerçekleştiğini, dönüşün ise sonbahar ortasına (Receb) denk geldiğini doğrulamaktadır.

Ferîku's-Sahra (Çöl Takımı) araştırma ekibinin Medine-Hicr (Medâin-i Sâlih)-Tebük hattındaki fizikî izleme çalışmaları, lojistik mukavemetin sınırlarını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Saha gözlemlerine göre, yaz sonu ve erken sonbaharda güzergâhtaki bazalt kayalıkların ulaştığı yüksek sıcaklıklar; develerin dahi yürüyüşünü imkânsız kılan, askerleri gece yürüyüşlerine mahkûm eden ve su noktalarını ölümcül birer risk haline getiren fizikî bariyerlerdir. Dolayısıyla araştırmacıların coğrafî tahlilleri, makalenin edebiyat sosyolojisi bağlamında ele aldığı "bireysel konfor ile çölün mutlak bilinmezliği arasındaki çatışma" tezini, tabiatın çıplak gerçekliğiyle doğrudan destekleyen somut birer saha kanıtı sunmaktadır.

Sefer Mevsimi ve İklimsel Gerçekler Üzerine Tartışmalar

19. yüzyıl Hindistanlı hadis âlimlerinden İslam dünyasında Mübârekfûrî diye tanınan Ebü'l-Ulâ Mübârekpûrî, geleneksel kabule göre, seferin zamanlamasına yönelik *"Tebük'e çıkış Receb ayında, dönüş ise Ramazan ayında olmuştur. Bu gazve elli gün sürmüş, bunun yirmi günü Tebük'te kalmakla, kalanı ise gidiş-dönüş yolunda geçmiştir."* (Raşîd, 2013, s. 53-85) görüşünü savunsa da Ferîku's-Sahra (Çöl Takımı) araştırmacıları coğrafi, tarımsal ve iklimsel gerçekler ışığında bu tarihe ciddi bir metodolojik şerh düşmektedir. Nitekim Tevbe Suresi ve rivayetler, seferin "meyvelerin olgunlaştığı ve kavurucu sıcakların yaşandığı" bir evrede vuku bulduğunu sarih biçimde beyan eder. Hicaz'da hurma hasadı ve bunaltıcı sıcaklar Haziran-Ağustos aylarında zirveye ulaşıp Eylül ortasına kadar sarkarken; Ekim ayı bölgede yazın bittiği ve sonbaharın başladığı serin bir döneme tekabül eder (es-Saîd vd., 2017). Bu kronolojik düzeltmeyi destekleyen iki güçlü alternatif rivayet bahse konu çalışmada mevcuttur.

Ferîku's-Sahra (Çöl Takımı) ekibinin baş araştırmacısı Abdullah b. Abdülaziz es-Saîd ve arkadaşlarının İbn Asâkir ve İbn Âiz'den aktardıklarına göre İbn Abbas'tan gelen rivayete göre sefer, Taif Muharebesi'nden altı ay sonra gerçekleşmiştir. Bu hesaba göre seferin başlangıcı Hicri 9. yılın Rebiülâhir ayının sonuna (Miladi 17 Ağustos) denk gelir ki Çöl Takımı, bu tarihin kavurucu sıcak dönemiyle tam örtüştüğünü, bununla birlikte İbn İshak ve Ebu Amr el-Medenî'nin aktardığı Resûlullah'ın Zilhicce sonunda Medine'ye vardığı rivayeti ile kusursuz bir uyum yakalamaktadır. İkinci rivayete göre bu tarihin Cemâziyelevvel ayının başı (Miladi Eylül başı) olacağı dile getirilmektedir. Bu ihtimal, Urve b. Zübeyr ve Musa b. Ukbe'nin *"Sonbahar gecelerinde yoğun sıcaklar vardı"* tasviriyle de uyumludur. Abdülaziz es-Saîd ve arkadaşlarına göre bu iklimsel hakikati nesnel olarak tescilleyen en somut kanıt, Vadiu'l-Kurâ'nın (el-Ula) hurma hasat döngüsüdür. Siyer kaynaklarında, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gidiş yolunda hurmaların henüz dalında olduğu ve "hurma tahmin" (hars) hadisesinin yaşandığı; dönüşte ise hasadın tamamlandığı kaydedilir. İngiliz seyyah Charles Doughty'nin 28 Ağustos 1877 tarihli gözlemleri başta olmak üzere bölgenin tarımsal hafızası, el-Ula'da hasat mevsiminin Ağustos sonunda başlayıp Eylül'ün ilk yarısında bittiğini gösterir. Ferîku's-Sahra (Çöl Takımı) araştırmacılarının elde ettiği veri, İslam ordusunun en geç 15 Eylül'den önce buradan geçtiğini doğrular (es-Saîd vd., 2017). Bölgenin tarımsal ve iklimsel hafızasından elde edilen bu somut bulgular, disiplinler arası bir yaklaşımla siyer metinlerinin yeniden okunmasının lüzumunu ortaya koyduğu gibi, tecrit ve af sürecinin yaşandığı sosyolojik iklimin kriminolojik ve edebî tahliline de deterministik bir meşruiyet zemini kazandırmaktadır.

Coğrafî Güzergâh, Lojistik Dinamikler ve Metafizik Eşikler

Abdullah b. Abdülaziz es-Saîd ve saha araştırmacılarının coğrafî incelemeleri, 30 bin kişilik ordunun intikalinde iki temel lojistik kuralı ortaya koymaktadır: İlki, bölge tamamen İslam egemenliğinde olduğundan ordunun gizlenmeyip en kısa ve sulak ana kervan güzergâhını takip etmesi; ikincisi ise deve toynaklarına zarar veren volkanik kayaçlı lavlı arazilerden (*Harre*) kaçınılmasıdır. Nitekim kâşif Alois Musil'in Harrat el-Uveyrid'deki gözlemleri ve yerel uzmanlardan Salim Samran el-Anzî'nin aktarımları, lavlı arazilerin fizikî kısıtlarını doğrular. Mus'ad el-Atvî ve Nâsır el-Atvî ordunun engebeli Harratu'r-Rahat hattını kullandığını ileri sürseler de Çöl Takımı araştırma ekibi, ordunun hızını ve binekleri korumak adına daha elverişli olan "el-Cev-Darbu'l-Bekre-Tebük" rotasını izlediğini iddia etmektedir. Bu doğrultuda ordu; Medine çıkışının ardından Vadiu'l-Kurâ ve Hicr hattını aşmış, ardından el-Ahdar ve en-Nakab geçidinden geçerek Tebük'e ulaşmıştır. Devecilik kültüründe lojistik planlamayı mera bolluğu belirler; zira yaz sıcağında ağır yürüyüş yapan develerin en az 2-3 gün otlaklarda dinlendirilmesi biyolojik bir zorunluluk arz etmektedir. Günün en kavurucu saatlerinde yürümekten kaçınan kervan, su ve mera merkezlerinde konaklayarak ilerlemiştir. Zeyd b. Sâbit'in aktarımıyla 30 bin kişiyi bulan bu devasa mevcudun su kaynaklarını hızla tüketmesi ise sefer esnasında kronik susuzluk krizlerine yol açmıştır (es-Saîd vd., 2017).

Güzergâh üzerindeki kasabalardan Vadiu'l-Kurâ (el-Ula), sulh yoluyla İslam Devleti'ne bağlanmış güvenli bir vahadır. Abdullah b. Abdülaziz es-Saîd ve ekip araştırmacılarına göre Hz. Peygamber'in (s.a.v.) buradaki rekolte tahmini, seferin Miladi Ağustos sonu/Eylül başında gerçekleştiğini tarımsal açıdan doğrulamaktadır. Ayrıca buradaki Benî Ureyd Yahudilerinin bir tür etli un çorbası olan harîs (herîse) (Demir, 2007, s. 17-19) ikramına karşılık peygamberin onlara ikramları karşılığında yıllık gelir tahsis edilmesini buyurması ve benzeri olumlu yaklaşımları, gayrimüslimlerin yeni İslam Devletine ve adalete bağlılığını pekiştirmiştir. Bu disiplinli ve yerleşik intikal yöntemi, Şair Kâ'b b. Mâlik'in rehavet psikolojisini de açıklamaktadır. Yolun düzlüğünü ve mola takvimini iyi bilen şair, *"Nasıl olsa ilk durakta yetişirim"* yanılgısıyla hazırlıklarını ertelemiştir. Ancak ordunun arkasında bıraktığı devasa lojistik iz ve hızla mesafe açması, bireysel bir yolcunun bu kütleye tek başına yetişmesini imkânsız kılmıştır. Neticede şairin "eylemsizlik suçu", askerî disiplinin hızı ile bireysel zaman yönetimi arasındaki makasta doğmuştur (es-Saîd vd., 2017).

Vadiu'l-Kurâ'ya 25 km mesafedeki el-Hicr ise Semûd kavminin helak edildiği metafizik bir eşiktir. Hz. Peygamber (s.a.v.), sadece Hz. Sâlih'in devesinin su içtiği kabul edilen "Deve Kuyusu" (*Bi'ru'n-Nâka / Fasılu'n-Nâka*) hariç bölgedeki kuyulardan su alınmasını yasaklayarak azap mekânının maddî kültürüyle kriminolojik bağı reddetmiştir. Bu yasakla baş gösteren susuzluk krizi, nebevî dua sonrası gelen mucizevî yağmurla Vadi-l Havzî'de aşılmıştır. Rota üzerindeki Vadi'r-Raşide'deki devasa su rezervuarı orduya avantaj sunarken, coğrafyanın daraldığı Nakab (Akabe) Geçidi'nde maruz kalınan suikast girişimi safların netleşmesini ve nifakın fizikî saldırıya dönüşmesini simgeler. Sarp geçidin ardından düzleşen topoğrafyada yorgun düşen ordunun sabah namazı kaza edilmiş; nihai hedef olan Tebük'te karargâh kurularak 20 gün boyunca yapılan askerî gövde gösterisi, Bizans ittifakına karşı savaşsız bir caydırıcılık tescil etmiştir. Münafıkların yaşanan mucizelere "geçici bulut" diyerek rasyonalist kılıflar araması psikolojik bir kırılmadır; zira fiziksel olarak susuzluktan daralan ordu itaatle suya kavuşurken, Medine'den çıkmayan itaatsizler için yeryüzü tüm genişliğine rağmen daralmaya başlamıştır (es-Saîd vd., 2017).

Toplumsal Sözleşmenin İhlali, Şairin Sorumluluğu ve Eylemsizlik Suçu

Edebiyat sosyolojisi ve toplumsal kurumlar teorisi çerçevesinde genel seferberlik ilanları, Medine felsefesinde İslam toplumuna aidiyetin gövdesel, malî ve zihnî bir varoluşla test edildiği kritik birer toplumsal sözleşmedir. Tebük gibi lojistik açıdan ağır bir harekâta katılmayı ertelemek sıradan bir konfor düşkünlüğü değil; kolektif bütünlüğe ve kurucu liderin otoritesine karşı işlenmiş, ortak savunma kalkanında gedikler açan "aktif bir eylemsizlik suçudur". Nitekim Tebük Gazvesi'nin

hazırlık safhası, ashabın hasat mevsiminin cazibelerine kapılmayıp çağrıya uyması, imkânsızlık yüzünden gidemeyenlerin samimi gözyaşları ve sonradan orduya yetişen Ebu Heyseme ile Ebu Zerr el-Gıfârî gibi sahabilerin nefsî muhasebeleriyle sıdk (sadakat) normunun kolektif düzeyde içselleştirildiğini gösteren ahlaki bir kesittir. Bir söz ve eylem insanı olan şair Kâb b. Mâlik'in geride kalması ise bu toplumsal sözleşmenin tek taraflı feshi anlamına gelen en görünür simgesel kırılmadır.

Miladi 598 civarında Medine'de doğan, İkinci Akabe Biatı'na katılmasını hayatının en önemli dönüm noktası sayan Ebû Abdillâh Kâ'b b. Mâlik b. Ebî Kâ'b Amr el-Hazrecî (ö. 50/670), şiirleriyle toplumun zaferlerini, acılarını ve değerlerini estetik dille kayıt altına alan gür sesli bir kolektif hafızadır (Kandemir, 2001, s. 4-6; Sufyân vd., 2024, s. 187-203). İslam'ın edebî kalkanı olan şairin beyânî üslubu, anlamın gerektirdiği yerde sade bir teşbih, pekiştirilmesi gereken yerde ise istiare ve kinayelerle İslam estetiğinin erken dönemdeki en olgun numunelerini sunmuştur (Sufyân vd., 2024, s. 199). Dolayısıyla Kâ'b b. Mâlik kıssasını edebi-sosyolojik bir inceleme nesnesi kılan temel dinamik onun bu toplumsal statüsüdür. Şiirlerinde müminleri cihada ve nebevî emre, itaate çağırırken kendisinin pratik sahada bu normun dışına düşmesi, söz ile eylem arasında ontolojik bir tutarsızlık doğurmuş; sıradan bir vatandaşın niyetinden çok daha görünür ve tahrip edici bir etki yaratmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), uzak ve güçlü bir düşmana (Bizans) karşı kavurucu yaz sıcağında ve hasat zamanında yapılacak bu seferin hedefini, diğer gazvelerin aksine ordunun hazırlanabilmesi için baştan açıkça ilan etmiştir. Kâ'b b. Mâlik o dönemde maddî açıdan iki binek sahibi olacak kadar müreffeh bir dönem yaşamasına rağmen, *"bugün yarın hazırlanırım"* diyerek rehavete kapılmış, ihmalkarlığı yüzünden ordu Medine'den ayrılınca arkalarından yetişmeyi başaramamıştır (es-Selmân, 2025). Failin bu eylemsizlik suçu nedeniyle maruz kaldığı tecrit ve ardından gelen af süreci; edebî, psikolojik ve sosyolojik açılardan zengin içerikler barındırmaktadır.

Seferden Medine'ye Dönüş, Şairin Dürüstlük İmtihanı ve 50 Günlük Sosyal Tecrit Süreci

Hz. Peygamber Tebük'e varınca Kâ'b b. Mâlik'i sormuş; Benî Seleme'den bir adam onun konforu yüzünden geri kaldığını iddia ederek onu yermek istediğinde Muâz b. Cebel, *"Ne kötü bir söz! Biz onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz"* diyerek Kâ'b'ı savunmuştur. Sefer dönüşü mescitte oturan Allah Resulü'ne (s.a.v.) savaşa katılmayan 80 kadar münafık gelerek yalan mazeretler sunmuş; Hz. Peygamber de onların zahirî beyanlarını kabul edip iç hallerini Allah'a bırakmıştır. Sıra Kâ'b b. Mâlik'e geldiğinde ise o, güçlü hitabet yeteneğine rağmen yalana tevessül etmeyip hiçbir mazereti olmadığını dürüstçe itiraf etmiştir. Hz. Peygamber, *"İşte bu doğruyu söyledi"* diyerek Kâ'b b. Mâlik'i ve aynı dürüstlüğü gösteren diğer iki sahabinin (Mürâre b. er-Rebî' ve Hilâl b. Ümeyye) hükmünü ilahî takdire bırakmıştır (Kandemir, 2001, s. 4-6; Sufyân vd., 2024, s. 187-203).

Bu dürüstlük itirafının ardından verilecek ceza kararı geri bırakılan üç sahabinin maruz kaldığı elli günlük tecrit süreci, Medine toplumunun kolektif sıdk (sadakat) ahlakını test eden en dinamik imtihanlardan biri olmuştur. Hz. Peygamber'in talimatıyla başlayan boykot kapsamında Medine halkı; akrabalık bağlarını ve kabile asabiyetini bir kenara bırakarak mutlak bir itaatle bu üç kişiyle ilişkilerini kesmiştir. Yeryüzünün tüm genişliğine rağmen kendisine dar geldiğini hisseden Kâ'b b. Mâlik, en yakın akrabası Ebû Katâde'den bile selamına karşılık alamamıştır. Bu dışlanmışlık döneminde Gassânî kralından gelen ve *"Efendinin seni dışladığını duyduk, bize katıl, seni el üstünde tutalım"* yazan sadakat testi niteliğindeki sığınma teklifini, *"Bu da bir imtihandır"* diyerek yakmıştır (Raşîd, 2013, s. 53-85).

Akrabalarından gelen *"yalan bir mazeretle kurtul"* baskılarına rağmen Bedir ehlini örnek alarak dürüstlüğünde sebat eden Kâ'b, başlangıçtaki kararsızlık ve geride kalışı haklı çıkarma arayışının doğurduğu iç çatışmayı sıkı bir toplumsal boykotla göğüslemiştir (Raşîd, 2013, s. 53-85; ez-Zehrânî, 2018, s. 488-491). Tecridin kırkıncı gününde eşlerinin de onlardan ayrılması yönünde

gelen emirle ailevî ve duygusal yalnızlık zirveye ulaşmıştır. Yaşlılığı sebebiyle sadece hizmet etmesi için Hilâl b. Ümeyye'nin eşine izin verilirken, genç olan Kâ'b'ın benzer bir ayrıcalık talep etmeyi reddetmesi şahsî dürüstlüğünün derinliğini ortaya koymuştur. Müslümanlar bu tavizsiz süreçte, ilahî emre sadakatten ödün vermezken insanî müsamaha sınırlarını da nebevî meşruiyet dairesinde gözetmiştir. Hz. Peygamber'in sitem dolu ama şefkat barındıran asil cezalandırmanın dahi merhamet eksenli bir ıslah çabası olduğunu göstermektedir. (Raşîd, 2013, s. 53-85).

Tevbenin Kabulü, Müjde ve "Mucizeler Diyarı" Tebük

Zamanın adeta durduğu bu elli günlük ağır psikolojik baskı, gecenin son üçte birinde gelen ilahî af müjdesiyle son bulmuştur (ez-Zehrânî, 2018, s. 488-491). Ellinci gecenin sabah namazının ardından Sel Dağı'ndan yükselen bir nida ile tövbelerin kabul edildiği ilan edilmiştir. Mescide giren Kâ'b'ı coşkuyla karşılayan Talha b. Ubeydullah'ın samimi kucaklaşması, İslam toplumunun kardeşlik hukukunu ihya etmedeki hassasiyetini göstermiştir. Hz. Peygamber'in yüzü sevinçten ay gibi parlayarak, *"Annenin seni doğurduğundan beri yaşadığın en hayırlı günü tebrik ederim"* buyurmuştur (Kandemir, 2001, s. 4-6; Sufyân vd., 2024, s. 187-203). Kâ'b b. Mâlik'in bu süreçte sergilediği sarsılmaz duruş, İslam ahlakındaki *tevbe-i nasûh* kavramının pratik hayattaki en berrak karşılığı olmuştur. Tevbesinin kabulüyle tüm malını tasadduk etme iradesi gösteren ve Hz. Peygamber'e *"Hayatım boyunca doğrudan başka söz söylemeyeceğim"* sözünü veren şair, dürüstlüğü ömürlük bir karakter yapısı haline getirmiştir.

Diğer taraftan Tebük coğrafyası, sefer esnasında maruz kalınan lojistik ve iklimsel zorluklar karşısında vuku bulan olağanüstü hadiseler sebebiyle kaynaklarda "Mucizeler Diyarı" (Ardu'l-Mu'cizât) olarak da nitelendirilmiştir. Ordugâhın yaşadığı çetin susuzluk krizi, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) duası neticesinde sadece askerî birliğin alanına yağan lokal bir yağmurla aşılmış; kıtlık sebebiyle bir avuç azık da nebevî bereketle çoğalarak tüm ordunun ihtiyacını karşılamıştır. Gazvenin en dikkat çekici kırılma noktalarından biri olan Ayn-u Tebük (Tebük Pınarı) mucizesinde ise Allah Resulü (s.a.v.), ayakkabı bağı inceliğinde akan suyun debisini artırmakla kalmamış; Hz. Muâz'a (r.a.) hitaben *"Ey Muaz, ömrün yeterse buraların bağlık bahçelik olduğunu göreceksin"* buyurarak bugünkü modern Tebük vahasının tarımsal ve coğrafî dönüşümünü asırlar öncesinden müjdelemiştir (el-Atvî, 2008, s. 15-32).

Fiziksel olarak susuzluktan daralan ordu gösterdiği itaatle suya kavuşurken, Medine'den çıkmayan münafıkların yaşanan bu mucizelere "geçici bulut" diyerek rasyonalist kılıflar araması psikolojik bir kırılmadır; zira dürüstlükten sapanlar için yeryüzü tüm genişliğine rağmen daralırken, sıdk üzere sebat edenler için bu süreç ebedî bir iç huzur ve toplumsal rehabilitasyonla nihayete ermiştir (es-Saîd vd., 2017; ez-Zehrânî, 2018, s. 488-491).

İlgili Ayetler ve Hadisler Işığında Kâ'b b. Mâlik Anlatısının Sosyo-Psikolojik Boyutu

Kâ'b b. Mâlik, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bulunduğu Bedir ve Uhud gibi gazvelerde söylediği epik şiirleriyle tanınan meşhur bir şairdir. Buna karşın, Tebük Seferi'nden geri kalışı ve ilahî affın nüzulüne kadar maruz kaldığı toplumsal tecrit süreci sebebiyle, bizzat bu sefere özel bir şiir kaleme aldığı aktarılmamıştır. Ancak Kâ'b ve iki arkadaşının yaşadığı tecrit ile affediliş süreçleri; Tevbe Suresi 117-118. ayetler ile klasik hadis kaynaklarında detaylarıyla nakledilen hadis rivayeti ışığında incelenecektir. Çalışmada hem ayetlerin hem de hadis metninin edebî ve belâğat unsurları, sözcük ve cümle düzeyinde sosyo-psikolojik ve edebî bir yaklaşımla tahlil edilecektir.

Kriz, kıtlık ve yüksek askerî risk dönemlerinde toplumsal yapılar, bireysel iradeleri aşan kolektif bir savunma ve dayanışma mekanizması geliştirir. Tebük Seferi; aşırı sıcaklar, lojistik imkânsızlıklar ve Bizans gibi dönemin süper gücüne karşı girişilen belirsiz askerî intikal sebebiyle Medine toplumunda derin bir psikolojik travma ve kolektif bir duygu ve irade sınavı yaratmıştır. Kolektif varoluş kaygısının zirveye çıktığı bu tür savaş atmosferlerinde, toplumsal bütünlük ancak mutlak bir disiplin ve ortak aidiyet duygusuyla korunabilmektedir. Dolayısıyla, toplumun kolektif

psikolojisi; bir yandan ordunun moral ve motivasyonunu ayakta tutmaya çalışırken, diğer yandan bünyesinde beliren gevşeme, tereddüt veya kaçınma eğilimlerini varoluşsal bir tehdit olarak algılar. Bu bağlamda, sefer öncesinde Medine'de yaşanan tereddüt ve rehavet, yalnızca bireysel bir itaat sorunu değil; savaş koşullarının yarattığı kolektif travmanın ve sosyo-ekonomik baskının bireysel davranışlara yansımasıdır. Toplum, kendi bekasını korumak adına psikolojik direnci en üst düzeyde tutmayı hedefler. Dolayısıyla bireyin bu yapının dışına düşmesi, toplumsal dokuda derin bir kırılma ve travmatik bir gerilim yaratır.

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ فِيْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْۢ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيْغُ قُلُوْبُ فَرِيْقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْۗ اِنَّهٗ بِهِمْ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ﴿١١٧﴾

وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْاۗ حَتّٰٓى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوْٓا اَنْ لَّا مَلْجَاَ مِنَ اللّٰهِ اِلَّآ اِلَيْهِۗ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوْبُوْاۗ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿١١٨﴾ Tevbe 9:117-118.

"Şu bir gerçek ki Allah, peygambere ve o sıkıntılı zamanda, içlerinden bir grubun moralleri bozulmaya yüz tuttuktan sonra bile ona bağlılıklarını koruyan muhacirlere ve ensara lütfuyla muamele etti ve sonra da tövbelerini kabul etti. Allah onlara karşı çok şefkatli ve merhametlidir."

"Allah geriye bırakılan (savaşa katılmayan) üç kişinin de tövbesini kabul etti. Sonunda, bütün genişliğine rağmen yeryüzü onlara dar gelmeye başlamış, vicdanları kendilerini sıkıştırmış ve Allah'a karşı O'ndan başka sığınılacak kimse olmadığını anlamışlardı. Bunun üzerine O da eski durumlarına dönmeleri için onlara tövbe nasip etti. Şüphesiz Allah, tövbeleri kabul edendir, merhametlidir" (Diyanet İşleri Başkanlığı [DİB], 2005, Tevbe 9: 117-118; DİB, 2006, Cilt 3, s. 68-69)

Müfessirlerin "sıkıntılı zaman" (saatu'l-usre) kavramsallaştırması İslam ordusunun karşı karşıya kaldığı lojistik, iklimsel ve ekonomik krizlerin sarsıcılığını özetlemektedir (Taberî, 2001, 11, s. 54-56; İbn Atıyye el-Endelüsî, 2002, 3, s. 93). Buhârî ve Müslim başta olmak üzere Kütüb-i Sitte imamlarının müttefiken rivayet ettiği bu tarihî anlatı, bir müminin iç dünyasındaki insanî gelgitleri ve dürüstlüğün kurtarıcı gücünü sosyo-psikolojik bir düzlemde canlandırır. Sefer dönüşü seksen kadar münafık sahte yeminlerle nebevî affı istismar ederken; Kâ'b, güçlü hitabet yeteneğine rağmen yalana tevessül etmemiş, "hiçbir meşru bahanem yoktu" diyerek hakikati tüm çıplaklığıyla Hz. Peygamber'in önüne sermiştir. Bu kararın ardından Kâ'b, kendi kabilesi Benî Seleme'nin *"diğerleri gibi yalan söyleseydin, Resulullah'ın istiğfarı senin günahına yeterdi"* şeklindeki ağır psikolojik baskıyla sarsılsa da dürüstlüğünde sebat etmiştir. Bu süreç, fıkhî-ahlaki literatüre "sadakat imtihanı" olarak geçmiş, Karabacak'ın vurguladığı gibi ihmalle başlayan bu imtihan süreci; dışlanma, vicdanî azap, sabır ve sarsılmaz inanç evrelerinden geçerek "bağışlanma" ile neticelenmiştir (Karabacak, 2015, s. 195-211). Tecrit sürecinde şairin yaşadığı bir diğer sosyo-psikolojik imtihan ise Gassânî Kralı'ndan gelen ve kendisine eski edebî itibarını vaat eden bir sığınma mektubu almasıdır. Ancak şair, tereddüt etmeden mektubu tandıra atıp yakmıştır; bu durum şairin edebî yeteneğini ve sadakatini yaratıcısına ve peygamberine ait kıldığının en somut göstergesidir.

Bu iki ayeti (Tevbe 9: 117-118) tahlil ettiğimizde ayette geçen "geride bırakılan üç kişi" ifadesi, yaygın kanının aksine onların savaştan geri kalmalarını değil; sergiledikleri dürüstlük sebebiyle haklarındaki hükmün sonraya (ilahî takdire) ertelenmesini ifade eder. Tebük Seferi'ne mazeretsiz katılmayan ancak münafıklar gibi sahte bahanelerin arkasına sığınmayan bu üç sahabinin tövbeleri, vahiyle ilahî affa kavuşmuştur. Matuf bir isim ve edilgen çatı ile ayetteki وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوا ifadesinde başta atıfla başlayan yapı tecrit edilmeye uygun olarak "geri kaldılar" (*tahallefû*) yerine edilgen bir kalıpla "geriye bırakıldılar" (*hullifû*) kelimesiyle aynı şekilde sona bırakılmıştır. Birinci ayette Tebük Seferi'nin çetin şartları kronolojik bir gün veya ay ile değil, zamanın en küçük birimi olan "saat" (*sâ'ah*) kelimesiyle soyutlanmıştır. Bu kullanım, imtihanın şiddetini ve o anın psikolojik sıkışmışlığını zamanın daralması metaforu ile ifade eder. İkinci ayette ise وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ

moralleri bozulmaya ve ruhları sıkışmaya başlamasıyla vicdanın somutlaşmasına bir tür teşhîs ve mecaz sanatlarıyla yer verilmiştir.

Vicdan azabı, insanın kendi öz varlığını içten dışa doğru sıkan ve nefessiz bırakan bir cenderedir. İnsan, kendi bedeninin içinde hapsolmuş, حَتَّى إِذَا ifadesiyle psikolojik tecrit ve darlığın dayanılmaz en üst sınırına ulaşıldığı ifade edilir. Ayrıca ayette geçen كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ifadesinde geçen yaklaşma fiili كَادَ içlerinden bir grubun kalbi neredeyse kaymak üzereydi ifadesiyle eyleminin gerçekleşmediğini fakat gerçekleşmenin eşiğine gelindiğini gösterir. Müminlerin kalpleri meyletmemiş, ancak meyletmeye ramak kalmıştır. Psikolojik kırılma, soyut bir kaygı olarak değil; fiziksel bir organ olan kalbin ekseninden kayması olarak somutlaştırılmıştır. Bu durum vicdanî sıkışmışlığı gözler önüne serer. Kâ'b'ın kabilesinin yalana yönlendiren ağır baskılarına ve Gassânî Kralı'nın cazip kaçış tekliflerine rağmen dürüstlükte direnmesi, vicdanının nefsanî arzulara galip geldiğini gösterir. Bu bağlamda vicdan; bireyi yaptığı ihlalden dolayı içten içe sıkıştıran cezalandırıcı bir güç olduğu kadar, onu yalana sığınmaktan koruyarak arınmaya götüren onarıcı ve dönüştürücü bir manevî sığınak olmuştur. Süreç, edilgen bir pişmanlığın ötesine geçerek bireyi ahlaki kemale taşıyan etkin bir nefis terbiyesine dönüşmüştür.

İçsel çatışma; bireyin eylemleri, inançları ve toplumsal beklentileri arasındaki uyumsuzluktan doğan psikolojik bir gerilimdir. Suç işleyen birey, kendini aklama arzusu ile hakikatle yüzleşme sorumluluğu arasında sıkışır. Bu krizde sıkışan vicdan, dışsal bir cezalandırma organı değil; bireyin kendi içinde işleyen öz-denetim ve ahlaki muhasebe aygıtıdır. Kâ'b b. Mâlik'in Tebük Seferi'ne katılamama sürecini aktarırken kullandığı ifadeler, bu içsel çelişkiyi en yalın hâliyle göz önüne serer. Abdurrahman b. Abdullah b. Kâ'b b. Mâlik'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Kâ'b b. Mâlik yaşadığı içsel çatışmayı ve vicdanî durumu hadiste şu şekilde açıklar.

قَالَ كَعْبٌ : لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا إِلَّا فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ تَخَلَّفْتُ فِي غَزْوَةِ بَدْرٍ، وَلَمْ يُعَاتِبْ أَحَدًا تَخَلَّفَ عَنْهَا، ...

> *"...Kâ'b dedi: Tebük Gazvesi hariç Resûlullah (s.a.v.)'in katıldığı hiçbir savaştan geri kalmadım. Bir de Bedir Gazvesi'ne katılmamıştım; ancak O (s.a.v.), Bedir'e katılmayan hiç kimseyi ayıplamamış/kınamamıştı..."* (Buhârî, 1894, c. 6, "Meğâzî", Hadis No: 4418, ss. 3-7; Müslim, 1334, c. 4, "Tevbe", Hadis No: 2769, s. 2129)

Bu hadisdeki ifadeler Kâ'b b. Mâlik anlatısında güçlü bir sınırlama ve özlülük tekniği kullanıldığını gösterir. *"Tebük Gazvesi hariç Resûlullah (s.a.v.)'in katıldığı hiçbir savaştan geri kalmadım"* ifadesiyle başlayan bu hitapta Kâ'b b. Mâlik'in لم أتخلف (*Lem etehallef*) ifadesiyle "Geri kalmadım / katılmamazlık etmedim" anlamına gelir ki, şairin geçmişindeki sadakatini öne çıkaran net bir vurgudur. Ancak şair, kasıtlı olmasa da Bedir Gazvesi'ne de katılamamıştır. Bedir'in orduların önceden planlanmış savaş amacıyla değil, kervanı önleme kastıyla yola çıktığı için katılım zorunluluğu taşımadığına işaret eder ve peygamberin o zaman aynı şekilde وَلَمْ يُعَاتِبْ (ve *Lem yu'âtib*) fiiliyle "kınamadı / sitem etmedi / uyarmadı / hesaba çekmedi" demektedir. Bedir'e katılmamanın ahlaki bir kusur veya dinî bir ihlal olmadığını belirterek kendi itibarını ve geçmiş sadakatini güvenceye alır. Kâ'b, Tebük dışındaki tüm seferlerde kesintisiz bir sadakat sergilediğini mantıksal bir zorunlulukla vurgular. Cümle لَمْ (olumsuzluk) ve إِلَّا (istisna edatı) ile bu kurgulanmıştır. Bu kurgu belâğat ilminde hasır/kasr sanatına işaret eder. Şu *var ki / ne var ki* (غَيْرَ أَنِّي) edatıyla, dinleyicinin zihninde doğabilecek "Bedir'e de katılmamıştı" itirazını ise daha baştan bertaraf eder. Metinde görünürde süslü bir mecaz olmasa da zımnî bir kurgu vardır: Kâ'b, kendi şahsî tarihini kesintisiz bir çizgi olarak çizer ve Tebük olayını bu çizgideki "tek ve istisnai bir sapma" olarak konumlandırır.

Münîre ez-Zehrânî'nin üslupbilimsel çalışmasına göre, şair çekilen ağır psikolojik terbiyeyi kendisini münafıklık ithamından korumak için de dinine bağlılığını hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde en vurgulu dil kalıplarıyla (*kasem*, *tekit*) ifade etmeye çalışmıştır. Anlatıdaki *"Fâ"* (takip) ve *"Sümme"* (gecikme) bağlaçları ile tereddüt bildiren fiillerin seçimi krizin başındaki insanî rehaveti ve tembellik psikolojisini kelimelere dökerken; *"bir feryat"*, *"bir adam koştu"* gibi nekre (belirsiz)

kalıpların kullanımıyla İslam toplumunun tek bir vücut halindeki kolektif duyarlılığını canlandırır. Krizin başında ve boykot sürecinde sert, katı kelimeler ağırlıktayken; affın gelmesi ve nebevî müjdeyle birlikte dil tamamen yumuşayarak nazik, ferahlatıcı ve huzur verici bir semantik dönüşüme uğrar (ez-Zehrânî, 2018, s. 487-514).

فَقُلْتُ : أَتَجَهَّزُ بَعْدَهُ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ، فَغَدَوْتُ بَعْدَ أَنْ فَصَلُوا لِأَتَجَهَّزَ فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، ثُمَّ غَدَوْتُ، ثُمَّ رَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، فَلَمْ يَزَلْ بِي حَتَّى أَسْرَعُوا وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ، وَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ، فَلَمْ يُقَدَّرْ لِي ذَلِكَ، ...

" ... (Kendi kendime) "Ordu ayrıldıktan bir veya iki gün sonra hazırlanır, Onlara yetişirim' dedim. Ordu yola çıktıktan sonra hazırlık yapmak üzere hemen sabah çıktım; fakat hiçbir şey halledemeden döndüm. Ertesi sabah yine çıktım, yine hiçbir şey yapamadan geri döndüm. Ben bu şekilde erteleyip dururken askerler süratle yol aldı ve sefer fırsatı kaçıp gitti. Yine de yola çıkıp onlara yetişmeye niyetlendim, keşke öyle yapsaydım! fakat bu da bana nasip olmadı" (Buhârî, 1894, c. 6, "Meğâzî", Hadis No: 4418, ss. 3-7; Müslim, 1334, c. 4, "Tevbe", Hadis No: 2769, s. 2129)

Hadisin Arapça metninde geçen فَ (*Fe*) edatı, eylemler arasında araya zaman girmeden, birbirini takip eden süratli ve sebep-sonuç ilişkili bir cümle bağı olduğunu ifade eder. Hadis metnindeki *"فَغَدَوْتُ"* (*Fe-ğadevtü* - Hemen ertesi sabah çıktım) ve *"فَرَجَعْتُ"* (*Fe-raca'tü* - Ve hemen geri döndüm) kullanımları, Kâ'b'ın niyet ile eylem arasındaki seriliğini ve her sabah meşru bir niyetle yola koyulduğunu gösterir. *"فَلَمْ يَزَلْ بِي"* (*Fe-lem yezel bî*) ifadesinin başındaki *fe*, erteleme düşüncesinin hemen ardından psikolojik bir kısırdöngünün nasıl tekrar ettiğine işaret eder. Aynı şekilde ثُمَّ (*Sümme*) edatının işlevi de bir zaman aralığı sıralaması içerir. *Fe* edatının aksine *sümme*, eylemler arasında belirli bir zaman aralığının, gecikmenin ve derece farkının bulunduğunu da gösterir. Metindeki *"ثُمَّ غَدَوْتُ، ثُمَّ رَجَعْتُ"* (*Sümme ğadevtü, sümme raca'tü*- sonra yine çıktım, sonra yine döndüm) kullanımı, erteleme sürecinin günlere yayıldığını, zamanın aktığını ve insanî rehavetin aşama aşama yerleştiğini hissettirir. *Fe* ile başlayan anlık niyetler, *sümme* ile günlerin eriyip gittiği bir zaman dilimine yayılmıştır.

Kâ'b b. Mâlik'in anlatısındaki en güçlü psikolojik kırılma noktasını oluşturan, erteleme illüzyonunun dağıldığı an ve geriye dönük vicdanî pişmanlığı simgeleyen (*"Keşke öyle yapsaydım!"* وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ) (*Ve leytenî fe'altü*) ifadesi ise derin bir iç çekiştir. Bu temenni kalıbı, erteleme illüzyonunun dağıldığı, eylemsizliğin acı faturasının idrak edildiği ve vicdan mekanizmasının tam kapasiteyle faaliyete geçtiği farkındalığı temsil eder. Kâ'b, sorumluluğu dışsal etkenlere yüklemek yerine krizin kaynağı olarak kendi irade zafiyetini kabul etmektedir. Kâ'b'ın zihnindeki ani kararları ve hemen ardından gelen eli boş dönme eylemlerini ifade eder. Bu pişmanlık ifadesi, ana cümlenin akışını kesen retorik bir iç çekiştir. Sözdizimsel olarak geçmişteki eylem ile şimdiki zamandaki vicdanî muhasebeyi yüzleştirir.

Mekânsal Daralma ve Sosyo-Mekânsal Tecrit

Mekân, yalnızca coğrafî ve fiziksel sınırlardan ibaret somut bir alan değil; bireyin toplumsal ilişkiler, aidiyetler ve anlamsal bağlar üzerinden tecrübe ettiği algısal ve estetik bir kurgudur. Tevbe Suresi 117. ayette geçen *'sâ'atu'l-usre'* (o sıkıntılı zaman) ifadesi ve *'içlerinden bir grubun kalpleri bozulmaya yüz tuttuktan sonra'* vurgusu ile 118. ayetteki *'bütün genişliğine rağmen yeryüzü onlara dar gelmeye başladı'* tasviri; henüz tecrit kararı uygulanmadan önce dahi hem toplumsal yapıda hem de savaştan geri kalan bireyin zihninde sınırları aşan bir algısal gerilim ve darlık üretmektedir. Bu kriz, Kâ'b b. Mâlik ve iki arkadaşının maruz kaldığı sosyo-mekânsal tecrit sürecinde; fiziki bir hapisten ziyade selamın, iletişimin ve gündelik etkileşimin kesilmesiyle bir 'anlamsal yokluğa' dönüşmüştür. Birey, toplumun içinde fiziksel olarak mevcuttur; ancak toplumsal semboller ve anlam dünyası açısından bir "görünmezlik/sembolik yokluk" durumundadır. Nihayetinde bu durum, bireyin içinde bulunduğu fiziksel çevrenin nesnel boyutları ile duygusal dünyasında hissettiği öznel genişlik arasında belirgin bir algısal kırılma ortaya çıkarmıştır. Nitekim ayetteki ifade, durumun gereğine

uygun (muktezâ-yı hâle muvafık) bir söylemdir. Nesnel anlamda coğrafya tüm genişliğini ve açık alanlarını korusa da toplumsal kabulün, selamın ve iletişimin çekilmesiyle birlikte şairin algısında daralarak psikolojik bir hücreye dönüşür.

Edebî açıdan incelendiğinde ayetlerin metni, mekânın nesnel varlığı ile öznel hissedilişi arasındaki diyalektiği sarsıcı bir zıtlıkla kurmuştur. Ayette yer alan *"vicdanları kendilerini sıkıştırdı"* ifadesi, dışarıdan gelen sosyo-mekânsal baskının içsel bir vicdan mekanizmasıyla birleşerek bireyi nesnel ve öznel boyutta nasıl çift taraflı bir kuşatmaya aldığını kanıtlar. Ancak metinsel kurgu, bu ağır daralma tecrübesini ebedî bir travma olarak bırakmaz; imtihanın kolaylığını, tecridin ıslah edici ve dönüştürücü boyutunu da aynı algısal düzlemde sunar. *"Allah'a karşı O'ndan başka sığınılacak kimse olmadığını anladıkları"* anda tecrit, bireyi sistemin dışına iten cezalandırıcı bir mekanizma olmaktan çıkıp, kulun sığınacağı tek hakikî makamı kavratan bir "içsel arınma ve sığınak" haline gelir. Bu aşamada mekânın hissedilen boyutu; fiziksel haritayla değil, toplumsal kabulün, vicdanî muhasebenin ve nihayetinde ilahî affın getirdiği duygusal ve semantik genişlemeyle yeniden şekillenmektedir. Mekânsal tezatlık ve paradoks metaforu ise mübâlağa ile ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْyeryüzünün enginliği ve ruhsal daralma karşı karşıya getirilmiştir. Gazabından kaçılan özne ile sığınılacak tek liman olan özne de aynıdır; مِنْ (ayrılma/kaçış) ve إِلَى (yönelme/sığınma) edatları aynı cümlede retorik bir karşıtlık oluşturur ve Allah'tan yine Allah'a kaçış/sığınma durumu لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ile ifade edilir. Bu mekânsal paradoks, insanın kaçış yönü ile sığınma yönünü aynı noktada birleştiren "Celâl'den Cemâl'e iltica" fikrinin belâğat sanatındaki güzel bir örneğini teşkil eder. Ayette nesnel mekân sonsuz genişliğini korurken, öznel algıda klostrofobik bir daralma yaşanır. Bu istiâre yapısı, tecrit sürecindeki Kâ'b b. Mâlik ve arkadaşlarının yaşadığı derin vicdan azabını soyut bir duygu olmaktan çıkarıp mekânsal bir baskıya, yani vicdanın tecessüm etmesine dönüştürmüştür. Fiziksel çevre ne kadar engin olursa olsun, iletişimin ve selamın kesilmesiyle oluşan o *"anlamsal yokluk"* ve sembolik tecrit; dünyayı adeta dar bir hücreye dönüştürür.

İlahî Af Sonrası Toplumsal Kabul ve İhya

Kriz, yalnızlaşma ve vicdanî muhasebe evrelerinin ardından gelen affedilme süreci, bireyi toplumsal yapının dışına iten izolasyonun sonlandırılması ve onun kamusal alana şerefle iadesi anlamına gelir**.** Ellinci günün sonunda indirilen Tevbe 118. ayet, bu kişilerin hatasını ebedî bir mahkûmiyete dönüştürmez; aksine çektikleri vicdan azabını edebî ve ilahî bir zirveye dönüştürerek affı ilan eder. Ayetin inmesiyle birlikte şaire ve iki arkadaşına müjdeli haber hemen verilir. Kâ'b, mescide girdiğinde sahâbe-i kirâmın ayağa kalkıp onu kucaklaması ve Hz. Peygamber'in yüzünün dolunay gibi parlaması, suçun üzerindeki lekenin kamusal bir törenle sökülmesidir. Bu an, sosyal rehabilitasyonun psikolojik ve ritüelistik bir zirve noktasını teşkil eder. Affedilme ve peygamberle buluşma anındaki konuşmalara yer verilen hadis metninde olay şu şekilde anlatılır.

قَالَ كَعْبٌ : فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ: أَبْشِرْ بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ مُنْذُ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ، قَالَ :فَقُلْتُ: أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولَ اللهِ، أَمْ مِنْ عِنْدِ اللهِ، قَالَ :لَا، بَلْ مِنْ عِنْدِ اللهِ، ... فَقُلْتُ :يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ اللهَ إِنَّمَا نَجَّانِي بِالصِّدْقِ، وَإِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَلَّا أُحَدِّثَ إِلَّا صِدْقًا مَا بَقِيتُ،...

"...Kâ'b dedi ki: Resûlullah'a (s.a.v.) selam verdiğimde, yüzü sevinçten ışıl ışıl parlayarak şöyle buyurdu:

— 'Annenin seni doğurduğundan beri yaşadığın en hayırlı günün müjdesiyle sevin!'

Ben: — 'Bu müjde senin katından mı ya Resûlallah, yoksa Allah katından mı?' diye sordum.

Resûlullah (s.a.v.): — 'Hayır, doğrudan Allah katındandır,' buyurdu.

...

Bunun üzerine ben şöyle dedim: — 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah beni ancak dürüstlüğüm sayesinde kurtardı. Tövbenin bir gereği olarak da hayatta kaldığım sürece doğrudan başka hiçbir şey söylemeyeceğim!" (Buhârî, 1894, c. 6, "Meğâzî", Hadis No: 4418, ss. 3-7; Müslim, 1334, c. 4, "Tevbe", Hadis No: 2769, s. 2129)

Hadisin Arapça metninde Hz. Peygamber'in durumu bir hâl cümlesi (وَهُوَ...) ile aktarılırken diyalog öncesindeki duygusal atmosferi, rahatlamayı ve nebevî sevinci anında görünür kılmaktadır. Peygamberin yüzünün "şimşek gibi parıldaması/ışıldaması" ifadesi bir metafor olarak şairin tecrit sürecinin ardından gelen ilahî affın Medine toplumundaki görsel bir yansımasıdır. Resûlullah (s.a.v.)'in de bu afla yaşadığı derin sevinç ve rahatlamayı ifade eden يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ (*Yebruku vechuhû mine's-surûr***)** ifadesi mecazî bir anlatımdır. İlahî affın ilan edildiği o an, şairin hayatındaki en büyük kırılma noktası olduğunu gösteren nebevî bir müjde halidir. Aralarında geçen konuşmada Kâ‘b b. Mâlik'in sorusu; af kararının beşerî bir merhametten mi yoksa ilahî rıza ve vahiyden mi kaynaklandığını teyit etme arzusu onun olayın manevi ağırlığını anlama çabasını yansıtır. Soru cümlesindeki sorgulayıcı karşıtlık ifadesi أَمِنْ عِنْدِكَ ... أَمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ sorusu, iki alternatifli mukayese edatıyla (أَمْ) kurulmuştur. Soruya verilen cevapta (لا، بَلْ) yapısındaki **بَلْ** edatı iddiaları düzeltme/pekiştirme görevi görür. Şair burada hükmün kaynağını netleştirmeyi hedeflemiştir. Sözün tamamen "doğruluk" ile özdeşleştirilmesi, şairin dil yetisini bundan böyle sadece hakikatin hizmetine sunacağına dair ifadeleri simgesel bir bağlılık yemini içerir. Kâ‘b, إِنَّمَا (*ancak / sadece*) edatıyla kurtuluşunun arkasındaki yegâne sebebin doğruluğu ve dürüstlüğü olduğunu ifade eder. Bu durum Arapçadaki kasr/hasr (sınırlama) edatı olan *"innemâ"* ile kurulmuştur. Gördüğü ilahî lütfa karşılık bir vefa borcu olarak şair, yaşadığı sürece hakikatten ve dürüstlükten asla sapmayacağı sözünü vermiştir.

Nebevî tebessüm ve sarf edilen müjdeleyici sözler, bireyin zedelenen özsaygısını onaran ve toplumsal aidiyetini yeniden tesis eden onarıcı bir işlev görür. Tecridi biten şair, iade edilen itibarının ardından İslam edebiyatının en güçlü sadakat kasidelerini tekrar yazmaya devam eder. Hakikî bir tövbe; işlenen günahtan ötürü derin bir pişmanlık, üzüntü, günaha dönmeme azmi, samimi bir sadakat sözü ve şükrün nişanesi olarak sadaka verme bilinciyle kendini karakterize eder. Bireysel dönüşümün toplumsal karşılığında ise kurumsal ve kolektif bir sorumluluk yatmaktadır. Toplumun tövbe eden bireylere karşı görevi onları dışlamak, onlara kin ve düşmanlık beslemek değil; aksine onları desteklemek, hatalarını bağışlamak ve topluma yeniden kazandırmaktır. Kâ‘b ve arkadaşları ağır bir tecrit çekseler de doğrulukları sayesinde ebedî, ilahî bir affa ve rızaya kavuşmuşlardır. Kulun hayatında en hayırlı gün, tövbe edip dürüstlüğü seçtiği gündür. İnsanın kendi kusurlarını dürüstçe itiraf etmesi bir erdemdir. Kişinin, maruz kaldığı musibet ve imtihanlarda kendisiyle aynı kaderi paylaşan salih insanların deneyimlerine bakarak nefis terbiyesi yapması ve teselli bulması ahlaki açıdan lüzumlu görülmüştür (Raşîd, 2013, s. 53-85).

Şairin yaşadığı bu tecrit ve af süreci, İslam toplumunun bireyi dönüştürme ve eğitme hususundaki pedagogik gücünü gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda toplumsal kabul ve toplumun ihyası da önemlidir. Münîre ez-Zehrânî konunun önemi hakkında Kâ‘b b. Mâlik'in (r.a.) kıssasının son derece etkili bir eğitim metodu içerdiğini ifade eder. Bu kıssa; sosyal boykot (toplumdan soyutlama), kınama, duyguları harekete geçirme, örneklik teşkil etme, ödüllendirme, yönlendirme ve rehberlik etme gibi pedagojik açıdan güçlü ve tesirli birçok yöntem ihtiva ettiğini vurgular (ez-Zehrânî, 2018, s. 487-514). Nitekim anlatının sosyo-psikolojik boyutu değerlendirildiğinde, sürecin yalnızca bireysel bir arınma değil, kolektif bir rehabilitasyon olduğu anlaşılır. Kâ‘b b. Mâlik'in Tebük Gazvesi'ne katılamayışını ve elli günlük tecrit sürecini aktaran rivayetler, Medine toplumunun nifak, mazeret ve samimiyet eksenindeki sosyolojik ayrışmasını ve bireyin psikolojik kırılmalarını en yalın haliyle ortaya koyar. Akabe Biatı'na sadakatine rağmen dünyevî konfora kapılarak ihmalkârlık gösteren Kâ'b'ın münafıkların aksine yalana tenezzül etmeyip mutlak doğruyu seçmesi, imanının samimiyetini kanıtlar. Eşlerin ayrılmasına kadar varan kolektif izolasyon, hukukî ve psikolojik bir sınır testine dönüşmüş; yeryüzünün daralmasıyla tasvir edilen bu süreç, samimi bir pişmanlığın ardından gelen ilahî afla neticelenmiştir. Bu olay, tek bir ihmalin bile toplumsal bağlar ve dinî mesuliyetler açısından ne denli büyük bir uyarı ve uyanış vesilesi olduğunu gösteren tarihî bir vesikadır (Kırtay, 2014, s. 113-116).

Sonuç

Tebük Seferi bağlamında Tevbe Suresi 117-118. ayetler ve Kütüb-i Sitte rivayetleri ekseninde şekillenen Kâ'b b. Mâlik anlatısı; edebiyat sosyolojisi, belâgat ve ceza sosyolojisinin kesişim noktasında özgün ve disiplinler arası bulgular ortaya koymaktadır. Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık metodolojisindeki içkin ve aşkın çözümleme (anlama ve açıklama) aşamaları doğrultusunda yürütülen bu çalışma; klasik anlatıda yer alan 50 günlük tecrit sürecinin, faili toplumsal yapının dışına iten damgalayıcı bir ceza mekanizmasından ziyade, bireyin içsel vicdan muhasebesini tetikleyen ve kamusal bir kabul töreniyle nihayete eren "onarıcı" bir af edebiyatı inşa ettiğini göstermektedir.

Sözcük ve cümle düzeyindeki anlam ilişkileri bağlamında öne çıkan tezat, mecaz, teşbih ve istiâre gibi söz sanatları üzerinden metinler değerlendirildiğinde; klasik Arap şiirinde mutlak hürriyetin simgesi olan "çöl/yeryüzü" imgesinin, ayetteki istiâre ve tezat kurgusuyla nesnel genişliğine rağmen psikolojik bir daralma alanına ve kişisel bir hücreye dönüştüğü tespit edilmiştir. İklimsel ve lojistik analizler seferin kavurucu yaz sıcağındaki gerçekliği ile şairin rehavet yanılgısını gösterirken; tecrit esnasında Gassânî sarayından gelen sığınma teklifinin reddedilmesi, uygulanan yaptırımın bireyde sistem karşıtı bir yabancılaşma üretmediğini, aksine politik ve edebî sadakati pekiştirdiğini doğrulamıştır. Bu bağlamda affın gelişiyle metinde yaşanan semantik ve psikolojik ferahlama, ilahî affın salt hukukî bir bağışlama değil, ruhsal bir genişleme ve restorasyon süreci olduğunu kanıtlamaktadır.

Araştırma, aynı zamanda İslam ahlak felsefesinin temel kavramlarından biri olan "sıdk" (doğruluk ve samimiyet) ilkesinin bireysel ve kolektif yapıdaki kurucu rolünü ortaya koymaktadır. Kâ'b b. Mâlik'in retorik gücüne rağmen mazeret uydurmayıp mutlak doğruyu tercih etmesi, sıdk süzgecinden geçen bireyin toplumsal statüsüne tam bir kabulle iade edilmesini sağlamıştır. Bu bulgu, cezanın şahsiliği ilkesi korunarak toplumsal bünyenin ortak ahlaki değerlerinin nasıl muhafaza edildiğini ve eylemsizlik suçunun kolektif bir rehabilitasyon sürecine nasıl dönüştürülebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak çalışma, cezalandırıcı ve dışlayıcı infaz mantığına karşı tecrit sürecini topluma kazandırıcı bir rehabilitasyon modeli olarak konumlandıran dinî-edebî retoriğin, edebiyat sosyolojisi ve metinlerarası okumalar için özgün bir metodolojik çerçeve sunduğunu doğrulamaktadır. Anlatının ortaya koyduğu bu tarihsel ve edebî yapı, modern kriminoloji ve ceza sosyolojisindeki "onarıcı adalet" (*restorative justice*) modellerine evrensel ve kuramsal bir ilham kaynağı sunmaktadır.

Referances

Buhârî. (1894). *el-Câmiu's-sahîh* (Bulak-Sultâniye baskısı) (Cilt 6). el-Matbaatu'l-Kubra'l-Emîriyye. https://shamela.ws/book/1681/6456.

Demir, S. (2007). *Hz. Peygamber döneminde yemek kültürü* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2005). *Kur'ân-ı Kerîm meâli*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2006). *Kur'an yolu Türkçe meal ve tefsiri* (Cilt 3). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

el-Atvî, U. (2008). Ġazvetu Tebûk ve delâletu'z-zamân ve'l-mekân. *Nedvetu Tebûki'l-ûlâ: es-Sekâfetu ve't-tenmiyye (19-22 Zilkade 1429)* içinde (s. 1-52). Nâdi't-Tebûki'l-Edebî. http://alatwi.net/imgads/Ghazwat-Tabouk.pdf

es-Saîd, A. A., ed-Dâmiğ, A. M., es-Saîd, Z. N., Abdülmuhsin, S., es-Süleymân, S., er-Rîs, M., en-Nâsır, N. ve el-Beytâr, M. Ş. H. vd. (2017). *Tahkîku zemân ve derbi gazveti tebûk*. Erişim tarihi: 26 Haziran 2026, https://alsahra.org/2017/08/تحقيق-زمن-و-درب-غزوة-تبوك

es-Selmân, A. (2025, 19 Temmuz). *Taḫallefe Kâ'b b. Mâlik 'an Gazveti Tebûk*. Alukah eş-Şer'iyye/*el-Mevki' el-İlmî ve's-Sekâfî*. Erişim tarihi: 26 Haziran 2026, https://www.alukah.net/sharia/0/177174

Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. (2001). *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân* (A. M. Şâkir, Tahk.; 24 Cilt). Hicr Yayınları.

ez-Zehrânî, M. M. R. (2018). Sûretu'l-elemu'n-nefsî fî hadîsi Kâ'b b. Mâlik (r.a.) fî Gazveti Tebûk: Dirâsetun üslûbiyyetun. *Mecelletu'l-Lüğati'l-Arabiyyeti ve Âdâbihâ*, *6*(2), 487-514. https://asjp.cerist.dz/en/article/71928

İbn Atıyye el-Endelüsî. (2002). *el-Muharraru'l-vecîz fî tefsîri'l-Kitâbi'l-Azîz* (A. A. Muhammed, Ed.; C. 1-6). Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye. (Orijinal eserin basım tarihi bilinmiyor).

Kandemir, M. Y. (2001). Kâ'b b. Mâlik. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 24, 4-6). TDV Yayınları. https://İslamansiklopedisi.org.tr/kab-b-malik

Karabacak, M. (2015). Kâ'b b. Mâlik'in Tebük Seferi'ne katılmaması ile ilgili hadis hakkında bir değerlendirme. *Ekev Akademi Dergisi*, *19*(63), 195-211.

Kırtay, M. F. (2014). *Tevbe Suresi bağlamında Tebük Savaşı'nın Müslümanlar üzerindeki psikolojik ve sosyolojik etkileri* [Yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Müslim. (1334). *Sahîh-i Müslim* (M. F. Abdülbâkî, Tahk.; Cilt 4). Dâru Tıbâati'l-Âmire. https://shamela.ws/book/1727/6952

Raşîd, M. A. Y. (2013). Me'âlimu's-sıdk fî ehdâsi Gazveti Tebûk ve fî kıssati tevbeti Kâ'b b. Mâlik: Dirâsetun tahlîliyyetun. *Mecelletu'd-Dirâsâti'l-Hadîsiyye (Hadis Tetkikleri Dergisi)*, *11*(1), 53-85.

Sufyân, N. S. L., Kemâl, N. Î. M. E. ve el-Eş'arî, M. Z. E. H. (2024). er-Rusûmu'l-beyâniyye fî eş'âri'l-gazavâti'n-nebeviyye inde Kâ'b b. Mâlik: Dirâsetun tahlîliyyetun. *IIUM Journal of Linguistic and Literary Studies*, *15*(1), 187-203.

Yiğit, İ. (2011). Tebük gazvesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 40, 228-230). TDV Yayınları. https://İslamansiklopedisi.org.tr/tebuk-gazvesi

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

We declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. We declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

We designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. We have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

We declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This study was prepared by drawing upon the theoretical and methodological insights of research supported by the Atatürk University BAP Unit under Doctoral Thesis Project No. SDK-2023-12324.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by us. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with us.

Copyright and Permissions

We confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

We confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederiz. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederiz.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını birlikte yürüttük. Makalenin son hâlini okuyup onayladık ve yayımlanmasını kabul ettik.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederiz.

Finansal Destek

Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi BAP Birimi tarafından desteklenen SDK-2023-12324 numaralı Doktora Tezi Projesi kapsamında yürütülen araştırmaların kuramsal ve yöntemsel birikiminden yararlanılarak üretilmiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımızdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bize aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederiz.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okuduk, onayladık ve yayımlanmasını kabul ettiğimizi beyan ederiz.

Authors' Contribution Statement / Yazarların Katkı Oranı Beyanı

The researchers' contribution statement is as follows / Araştırmacıların katkı oranı beyanı şu şekildedir:

Authors' Contribution Statement / Yazarların Katkı Oranı Beyanı

The researchers' contribution statement is as follows / Araştırmacıların katkı oranı beyanı şu şekildedir:

First author / 1. Yazar %70,

Second author / 2. Yazar %30.